

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o najnovijim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

TRAVANJ – LIPANJ 2014.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na (privremenim) [stranicama Ureda zastupnika Republike Hrvatske](#) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
ČLANAK 2.	6
GRAY protiv NJEMAČKE.....	6
ČLANAK 3.	8
GAVRILITA protiv MOLDAVIJE.....	8
HABIMI I OSTALI protiv SRBIJE	10
ČLANAK 6., 1.....	12
LAGUTIN I OSTALI protiv RUSIJE.....	12
BAKA protiv MAĐARSKE	14
KOPNIN protiv RUSIJE	17
ČLANAK 8.	19
JELŠEVAR I OSTALI protiv SLOVENIJE.....	19
LOPEZ GUIO protiv SLOVAČKE	21
MARIĆ protiv HRVATSKE	23
FERNÁNDEZ MARTÍNEZ protiv ŠPANJOLSKE.....	25
ČLANAK 10.....	28
MLADINA D.D. LJUBLJANA protiv SLOVENIJE.....	28
MUSTAFA ERDOGAN I OSTALI protiv TURSKE	30
ČLANAK 11.....	32
MAGYAR KERESZTENY MENNONITA EGYHAZ I OSTALI protiv MAĐARSKE.....	32
ČLANAK 13.....	34
A. C. I OSTALI protiv ŠPANJOLSKE.....	34
DHAHBI protiv ITALIJE	36
ČLANAK 41.....	38
CIPAR protiv TURSKE	38
ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1	40
PREDÁ I OSTALI PROTIV RUMUNJSKE	40
ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 7	43
NATSVLISHVILI I TOGONIDZE protiv GRUZIJE.....	43
ČLANAK 4. PROTOKOLA BR. 7	46
MARGUŠ PROTIV HRVATSKE	46

UVOD

Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava pripremio je pregled najvažnijih presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava u drugom tromjesečju 2014. godine.

Među izabranim presudama posebno se ističu one koje se odnose na različite aspekte članka 8. (pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života), kojem je Sud u proteklom razdoblju posvetio posebnu pažnju. Tako je Sud u odluci *Jelševar protiv Slovenije* razmatrao pitanje ravnoteže između prava na privatni život i umjetničke slobode u literarnom djelu. U presudi *Lopez Guio protiv Slovačke*, Sud je još jednom, nakon presude Velikog vijeća *X. protiv Latvije*, razmatrao pitanje primjene odredaba Haaške konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece. U presudi *Marić protiv Hrvatske* Sud je utvrdio povredu prava na obiteljski život zbog toga što se s tijelom mrtvorodenčeta podnositelja i njegove supruge postupalo suprotno mjerodavnim domaćim propisima. Presuda Velikog vijeća *Fernandez Martinez protiv Španjolske* razmatra pravo na privatni život kroz prizmu podnositeljevog profesionalnog života kao vjeroučitelja katoličkog vjeronauka u državnoj školi.

Sud je donio i zanimljive presude u pogledu prava na slobodu izražavanja – presuda *Mustafa Erdogan i ostali protiv Turske* postavlja dozvoljene granice kritike članova sudstva (u konkretnom slučaju sudaca Ustavnog suda), dok se presuda *Mladina d.d. protiv Slovenije* bavi pitanjem slobode izražavanja u kontekstu političkih debata i komentiranja javno izrečenih stavova političara.

Presude *Gray protiv Ujedinjenog Kraljevstva* i *Habimi i ostali protiv Srbije* odnose se na pitanje učinkovitosti istrage u okvirima članka 2., odnosno 3. Konvencije.

Među presudama koje se odnose na pravo na pošteno suđenje (*Lagutin i ostali protiv Rusije* – kazneni postupak, *Kopnin protiv Rusije* – ovršni postupak), ističe se presuda *Baka protiv Mađarske*, u kojoj je podnositelj bivši sudac Europskog suda za ljudska prava. Usko vezano uz pravo na pošteno suđenje je i pravo na žalbu u kaznenom postupku iz članka 2. Protokola broj 7., koje je Sud razmatrao u presudi *Natsvlshvili i Togonidze protiv Gruzije*.

Presude u kojima je riječ o usklađenosti zakona s Konvencijom su presuda *Magyar Keresztesy Mennonita Egyház i ostali protiv Mađarske* u kojoj je Sud razmatrao pravo na slobodu okupljanja i udruživanja vjerskih zajednica, te presuda *A.C. i ostali protiv Španjolske* u kojoj je utvrđeno da u Španjolskoj ne postoji pravno sredstvo s odgovnim učinkom protiv deportacije.

U presudi *Dhahbi protiv Italije*, osim diskriminacije po osnovi državljanstva, problematizira se i postupanje domaćih sudova povodom zahtjeva podnositelja da domaći sud postavi prethodno pitanje Sudu Europske unije u Luksemburgu.

Presuda *Preda i ostali protiv Rumunjske* (članak 1. Protokola br. 1. – pravo vlasništva) te *Gavrilita protiv Moldavije* (zabrana mučenja i nečovječnog postupanja), iako se odnose na različita pravna područja, obje ukazuju na to koje pravne lijekove Sud smatra učinkovitimima u smislu članka 34. stavka 1. Konvencije.

Posebno se ističu dvije presude Velikog vijeća koje se odnose na primjenu međunarodnog javnog prava u kontekstu individualne zaštite ljudskih prava. U presudi o pravičnoj naknadi *Cipar protiv Turske* Sud je odlučivao o pravu na pravičnu naknadu u međudržavnim sporovima, te je zaključio kako ta naknada u osnovi ima isti značaj kao i reparacija u međunarodnom javnom pravu, te je zbog toga dosudio iznos pravične naknade ciparskoj vladi, ali u korist individualnih žrtava. Kroz presudu *Marguš protiv Hrvatske* Sud je iznio stav da davanje oprosta za teška kaznena djela (poput ratnih zločina), nije u skladu sa zaštitom ljudskih prava, te je utvrdio da su hrvatske vlasti postupale sukladno Konvenciji i međunarodnom pravu kada su ponovile kazneni postupak protiv podnositelja.

Ovaj Pregled prakse, kao i prethodni, pogledajte u rubrici „Edukacija o Konvenciji“ na [internetskim stranicama Ureda zastupnika](#).

U toj rubrici možete pronaći i druge edukativne sadržaje namijenjene prvenstveno sucima, državnim odvjetnicima, državnim službenicima, ali i općoj javnosti.

Na stranicama Ureda zastupnika dostupni su i prijevodi svih [presuda i odluka protiv Republike Hrvatske](#).

ČLANAK 2.

PRAVO NA ŽIVOT

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;

b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

SMRT ZBOG LIJEČNIČKE POGREŠKE - ISTRAGA KOJU SU PROVELE VLASTI U NJEMAČKOJ BILA JE UČINKOVITA

GRAY protiv NJEMAČKE

zahtjev broj. 49278/09
presuda od 22. svibnja 2014.

❖ ČINJENICE

Otac podnositelja zahtjeva preminuo je u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon što ga je liječio njemački liječnik. Navedeni liječnik stigao je dan ranije u Ujedinjeno Kraljevstvo, nakon što ga je angažirala privatna agencija kako bi radio kao liječnik na zamjeni („*locum doctor*“) koji će pružati usluge Nacionalnoj zdravstvenoj službi. Nakon smrti pacijenta, agencija je otkazala suradnju liječniku koji se vratio u Njemačku. Liječnik je kasnije objasnio

njemačkim zdravstvenim tijelima da je zamijenio dva lijeka i pogrešno ubrizgao pacijentu lijek s kojim nije bio upoznat.

Protiv liječnika je u Ujedinjenom Kraljevstvu pokrenut kazneni postupak. U sklopu tog postupka britanske vlasti zatražile su od njemačkog tužiteljstva pomoć u prikupljanju podataka o kvalifikacijama liječnika. Nakon toga, i njemačke su vlasti pokrenule kazneni postupak protiv liječnika. U suradnji s britanskom policijom, njemački istražitelji su saslušali svjedoke. Izvješće forenzičkog patologa iz Ujedinjenog Kraljevstva pokazalo je da je velika doza *diamorphina* značajno pridonijela smrti g. Graya. Liječnik je iskoristio pravo da se brani šutnjom. Međutim, njemačko tužiteljstvo uzelo je u obzir i pismo isprike koje je liječnik uputio partnerici i sinovima preminulog pacijenta. U ožujku 2009. godine njemački okružni sud osudio je liječnika zbog prouzročenja smrti pacijenta iz nehaja na kaznu zatvora u trajanju od devet mjeseci, s primjenom uvjetne osude. Po pravomoćnosti presude, njemačke vlasti odbile su izručenje liječnika u Ujedinjeno Kraljevstvo po europskom uhidbenom nalogu. Posljedično, u Ujedinjenom Kraljevstvu je obustavljen kazneni postupak protiv liječnika.

Podnositelji su potom podnijeli građanske tužbe protiv agencije koja je angažirala liječnika i protiv Nacionalne zdravstvene agencije.

❖ OCJENA SUDA

Podnositelji su inicijalno podnijeli zahtjev i protiv Ujedinjenog Kraljevstva i protiv Njemačke. Međutim, s obzirom da su u Ujedinjenom Kraljevstvu ostvarili naknadu štete, zahtjev protiv te države je odbačen kao nedopušten, s obzirom na to da se podnositelji više ne mogu smatrati žrtvom povrede Konvencije.

Sud je dalje naveo kako su države odgovorne, prema članku 2. Konvencije, ustanoviti učinkovit i neovisan pravosudni sustav u okviru kojeg će se utvrditi uzrok smrti pacijenata i sankcionirati oni koji su za to

odgovorni. Ova obveza ne podrazumijeva kazneno-pravnu zaštitu u svakom slučaju. U određenom broju slučajeva liječničkih pogrešaka, bit će dovoljno da su žrtvama dostupna pravna sredstva građanskog prava. Sud navodi kako podnositelji ne tvrde da je liječnik namjerno uzrokovao smrt njihovog oca, niti osporavaju da njemački pravni sustav u načelu ima učinkovit pravosudni sustav u kojem se utvrđuje uzrok smrti pacijenata pod medicinskom skrbi.

Procesna jamstva iz članka 2. Konvencije ne zahtijevaju da počinitelju kaznenog djela bude izrečena određena kazna.

Sud je primijetio da su njemačke vlasti, nakon što su ih britanske kolege obavijestile o događaju, na vlastitu inicijativu započele istragu o okolnostima smrti g. Graya. U suradnji s britanskim istražiteljima utvrdili su uzrok smrti i ulogu liječnika u tome. Sud primjećuje da je liječnik odmah priznao da je uzrok smrti g. Graya njegova liječnička pogreška. Opis događaja u njegovom pismu isprike u skladu je s izjavama svjedoka i nalazom vještaka.

Imajući u vidu sve dokaze zajedno, Sud smatra opravdanom odluku njemačkog tužiteljstva da

izdaju kazneni nalog protiv liječnika bez saslušanja te da su njemački sudovi imali dovoljno dokaza za detaljnu procjenu okolnosti predmeta i utvrđenje krivnje liječnika.

U pogledu uključivanja bliskih srodnika u kazneni postupak, koje se zahtijeva prema članku 2. Konvencije, Sud je istaknuo kako se slučajevi medicinske pogreške razlikuju od slučajeva u kojima je riječ o utvrđivanju odgovornosti državnih službenika za smrt pojedinca. Naime, u slučajevima medicinske pogreške, kao što je Sud već istaknuo, nije uopće nužno da pravno sredstvo za povrede iz članka 2. bude kazneno-pravne naravi. Sud je nadalje, u pogledu uključenosti podnositelja, uočio da je odvjetnik jednog od podnositelja kontaktirao njemačko tužiteljstvo, koje mu je dalo informacije o postupku. Osim toga, tužiteljstvo je u spis priložilo i pismo isprike koje im je dostavio odvjetnik podnositelja.

U pogledu podnositeljevih tvrdnji da bi liječnik u Ujedinjenom Kraljevstvu mogao dobiti veću kaznu od one koju je dobio u Njemačkoj, Sud je utvrdio da su njemačke vlasti prema nacionalnom pravu imale obavezu pokrenuti kazneni postupak protiv liječnika po saznanju o njegovom sudjelovanju s smrti g. Graya. Nakon dovršetka postupka, imale su osnovu da ga ne izruče Ujedinjenom Kraljevstvu, i prema nacionalnom, i prema međunarodnom pravu. Konačno, procesna jamstva iz članka 2. Konvencije ne zahtijevaju da počinitelju djela bude izrečena određena kazna.

KLJUČNE RIJEČI

- *liječnička pogreška*
- *učinkovita istraga*
- *kazneni postupak*
- *prava srodnika žrtve*

ČLANAK 3.

ZABRANA MUČENJA

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

POVREDA ČLANKA 3. - NAKNADA ŠTETE ŽRTVAMA POLICIJSKOG NASILJA NIJE BILA DOSTATNA

GAVRILITA protiv MOLDAVIJE

*zahtjev broj 22741/06
presuda od 22. travnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva prigovaraju kako su tijekom uhićenja i zadržavanja pretrpjeli zlostavljanje od strane policije te kako povodom njihovih pritužbi na zlostavljanje nije provedena odgovarajuća istraga. Prvi podnositelj ističe i kako njegovo zadržavanje u periodu od 28. prosinca 2005. godine do 5. siječnja 2006. godine nije bilo u skladu sa zakonom.

Dana 8. travnja 2003. godine, policija je uhitila drugog podnositelja zbog sumnje da je počinio kazneno djelo silovanja. Prema navodima policije, osumnjičenik se opirao uhićenju te je uboo jednog od njih. Policija je pucala osumnjičeniku u nogu. Drugi podnositelj je tvrdio kako mu je pružena medicinska pomoć tek šest sati nakon uhićenja. Iz njegovih navoda proizlazi kako je zatvoren u sjedištu specijalne policijske jedinice gdje je mjesec dana bio podvrgnut zlostavljanju na način da

Iznos od oko 900 eura na ime naknade nematerijalne štete zbog povreda prava iz članka 3. Konvencije je značajno niži od onog kojeg je Sud dodjeljivao u sličnim predmetima protiv Moldavije. Zbog toga je Sud ustanovio da, suprotno navodima moldavske Vlade, podnositelji nisu izgubili status žrtve u smislu Konvencije.

su ga držali obješenog na željeznoj šipci te su primjenjivali elektrošokove. Policija ga je navodno držala u ćeliji bez kreveta, madraca, sanitarnog čvora i vode.

Dana 22. rujna 2004. godine, policija je pustila drugog podnositelja na slobodu, i ponovno ga privela 8. veljače 2006. godine. Tijekom svibnja 2006. godine, podnositelj je javnom tužiteljstvu podnio podnesak žalbe se na postupanje policije. Podnesak je odbačen. Kazneni postupak okončan je oslobađajućom presudom koja je povodom žalbe preinačena na način da je žalbeni sud podnositelja osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvanaest godina i to za teži oblik kaznenog djela silovanja te pokušaj kaznenog djela ubojstva policijskog službenika. Dana 24. lipnja 2009. godine, Vrhovni sud je potvrdio odluku žalbenog suda. U međuvremenu, dok je drugi podnositelj bio na slobodi (prije nego ga je policija ponovno privela), podnositelji su zajednički počinili pljačku. Iz navoda prvog podnositelja proizlazi kako ga je dana 28. prosinca 2005. godine, moldavska policija uhitila u Ukrajini, ugurala ga u prtljažnik automobila i odvezla u Moldaviju. Navodno je tijekom uhićenja i vožnje bio podvrgnut zlostavljanju – policija je gasila cigarete po njegovom tijelu, koristila gumene metke te ga zakačila za automobil i vukla po cesti ne bi li ishodila priznanje. Prvi

podnositelj je također naveo da se zlostavljanje nastavilo i nakon što je doveden u policijsku stanicu. Policijski službenici su ga navodno držali obješenog na željeznoj šipci te su primjenjivali elektrošokove. Dana 6. siječnja 2006. godine određen mu je pritvor.

Dana 23. svibnja 2006. godine prvi podnositelj je raznim tijelima uputio pritužbe na zlostavljanje i protuzakonito zadržavanje. Podnositelji zbog kaznenog djela pljačke osuđeni na zatvorske kazne

Podnositelji su zbog navodno pretrpljenog zlostavljanja pokrenuli parnicu za naknadu štete. Vrhovni sud je usvojio njihov tužbeni zahtjev te im dodijelio iznos od 15.000,00 MDL (oko 900 eura).

❖ **OCJENA SUDA**

Vezano za navodnu povredu čl. 3. Konvencije

Moldavska Vlada je tvrdila kako su podnositelji izgubili status žrtve, s obzirom na to da je Vrhovni sud utvrdio kako su pretrpjeli povredu i dodijelio im naknadu štete.

Sud je prihvatio zaključke domaćih sudova da su podnositelji pretrpjeli zlostavljanje od strane policije te da istraga povodom pritužbi na zlostavljanje nije bila učinkovita.

Međutim, Sud je ustanovio kako je Vrhovni sud podnositeljima dodijelio iznos od oko 900 eura na ime naknade nematerijalne štete te da je predmetni iznos značajno niži od onog koji je Sud dodjeljivao u sličnim predmetima protiv Moldavije. Zbog toga je Sud ustanovio da, suprotno navodima moldavske Vlade nisu izgubili status žrtve u smislu Konvencije.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako su podnositelji pretrpjeli povredu čl.3. Konvencije.

Vezano za navodnu povredu čl. 5.st. 1. Konvencije

U slučaju drugog podnositelja, Sud je primijetio kako su domaći sudovi ustanovili da je podnositelj uhićen i zadržan nekoliko dana prije nego li je službeno započelo zadržavanje. Isti sudovi nisu izričito ustanovili da je došlo do povrede čl. 5.st. 1. Konvencije.

Upravo to što domaća tijela nisu ustanovila da se radilo o protuzakonitom zadržavanju predstavlja negiranje temeljnih prava zajamčenih čl. 5. Konvencije te osobito ozbiljnu povredu navedenog prava.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako je u odnosu na drugog došlo do povrede prava iz čl. 5.st. 1. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

9.000,00 eura – prvom podnositelju na ime nematerijalne štete

10.000,00 eura – drugom podnositelju na ime naknade nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *policijsko nasilje*
- *status žrtve povrede Konvencije*
- *visina pravične naknade*

POVREDA PROCESNOG ASPEKTA - NADLEŽNA DRŽAVNA TIJELA NISU PROVELA ISTRAGU O NAVODNIM ZLOSTAVLJANJIMA U ZATVORU U SKLADU S KONVENCIJSKIM STANDARDIMA

HABIMI I OSTALI protiv SRBIJE

*zahtjev br. 19072/08
presuda od 3. lipnja 2014.*

❖ ČINJENICE

U studenom 2006. godine u brojnim zatvorima diljem Srbije izbila je pobuna zbog donošenja zakona o pomilovanju. U kaznionici u Nišu došlo je do pobune zatvorenika, a dana 23. studenog 2006. godine cjelokupno zatvorsko osoblje je napustilo prostore kaznionice ostavljajući 600 zatvorenika bez odgovarajućeg nadzora.

Nakon sveobuhvatne policijske intervencije pobuna je ugušena. 37 podnositelja zahtjeva navelo je kako su ih policijski službenici i/ili zatvorski čuvari koji su sudjelovali u intervenciji tukli palicama i pendrecima te ih tjerali da trče između dva reda muškaraca koji su ih tukli dok su prolazili između njih. Podnositelji su pretrpjeli različite ozljede, uključujući i prijelome kostiju, potres mozga te modrice. Podnositelji su nadalje isticali kako je istraga koju su nadležna tijela provela u svezi s predmetnim događajima bila neučinkovita.

❖ OCJENA SUDA

Procesni aspekt čl. 3. Konvencije

Kada podnositelj tvrdi da je pretrpio zlostavljanje od strane državnih tijela, čl. 3. Konvencije zahtijeva provođenje učinkovite službene istrage.

Bez obzira na način na koji će se istraga provesti, nadležna tijela moraju poduzeti

potrebne radnje odmah po zaprimanju kaznene prijave. Čak i kada kaznena prijava nije podnesena, nadležna tijela su dužna provesti istragu ako postoje okolnosti koje ukazuju na to da je došlo do zlostavljanja. Žrtve nisu dužne same pokrenuti postupak protiv državnih tijela od kojih su navodno pretrpjele zlostavljanje, već je to obveza državnog odvjetništva koje raspolaže potrebnim znanjem za postupanje u takvim predmetima. Istraga treba biti provedena na način da dovede do utvrđivanja je li, s obzirom na okolnosti, bila opravdana sila koju su državna tijela upotrijebila te treba dovesti do utvrđivanja počinitelja i njegovog kažnjavanja.

Isto tako, istraga mora biti temeljita što znači da državna tijela moraju uvijek uložiti ozbiljne napore radi utvrđivanja okolnosti slučaja, a ne se oslanjati na ishitrene i neutemeljene zaključke. Konačno, istraga mora sadržavati i element javnosti na način da se žrtva u svakom trenutku može informirati o tijeku i ishodu iste. Sud smatra da su u konkretnom predmetu prigovori podnositelja o navodnom zlostavljanju od strane policijskih službenika i/ili zatvorskih čuvara bili dovoljno uvjerljivi da se provode učinkovita i službena istraga.

Čak i kada kaznena prijava nije podnesena, nadležna tijela su dužna provesti istragu ako postoje okolnosti koje ukazuju na to da je došlo do zlostavljanja. Žrtve nisu dužne same pokrenuti postupak protiv državnih tijela od kojih su navodno pretrpjele zlostavljanje, već je to obveza državnog odvjetništva koje raspolaže potrebnim znanjem za postupanje u takvim predmetima.

Sud prvenstveno primjećuje kako je u početku istragu provodilo državno odvjetništvo. Međutim, u stvarnosti je istražne radnje poduzimala policija koja je povezana s

policijskim službenicima koji su optuženi za zlostavljanje, s obzirom na to da i jedni i drugi pripadaju Ministarstvu unutarnjih poslova. Sud ističe kako je nadležno državno odvjetništvo odbacilo kaznene prijave podnositelja bez da je uzelo u obzir njihove izjave i bez da je ispitalo zbog čega su podnositelji bili toliko ustrajni u provođenju postupka protiv policijskih službenika koji su ih navodno zlostavljali. Štoviše, nadležno državno odvjetništvo pridalo je veći značaj mišljenju policijskog načelnika koje je prema stajalištu Suda bila pristrano.

Nadležni istražni sudac nije ispitao svjedoke ni policijske službenike ni zatvorske čuvaru protiv kojih je podnesena prijava, već je samo pribavio zapisnik s poduzetim radnjama.

Niti istražni sudac niti državno odvjetništvo nisu pokušali identificirati policijske službenike koji su navodno zlostavljali podnositelje. Podnositeljima nije omogućeno da se suoče sa svojim napadačima iako su ih vjerojatno mogli identificirati. Nadležna tijela nisu omogućila odvjetniku podnositelja niti pristup njihovoj medicinskoj dokumentaciji.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede proceduralnog aspekta čl. 3. Konvencije.

Materijalni aspekt čl. 3. Konvencije

Zlostavljanje mora dostići minimalan stupanj ozbiljnosti da bi potpalo pod opseg čl. 3. Konvencije. Procjena minimalnog stupnja ozbiljnosti je relativna i ovisi o okolnostima slučaja kao što su trajanje zlostavljanja, psihičke i fizičke posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob te zdravstveno stanje žrtve. Navodi o zlostavljanju moraju biti potkrijepljeni odgovarajućim dokazima. Prilikom ocjenjivanja dokaza, Sud je do sada uglavnom primjenjivao standard dokaza izvan osnovane sumnje. Teret dokaza leži na domaćim tijelima koja su dužna dokazati da nije došlo do zlostavljanja.

Niti podnositelji niti policijski službenici i zatvorski čuvari optuženi za zlostavljanje ne

negiraju da je u kaznionici Niš izbila pobuna te da su policijski službenici i zatvorski čuvari napustili prostore kaznionice i ostavili zatvorenike bez odgovarajućeg nadzora. Očigledno je kako nadležna tijela nisu mogla dobiti cjelokupnu ili barem dovoljnu sliku o događajima u tom razdoblju. Iako je većina podnositelja imala medicinsku dokumentaciju o pretrpljenim ozljedama i predložila svjedoke koji bi potkrijepili njihove navode o zlostavljanju, Sud je mišljenja kako se isključivo temeljem navedenog ne može izvan svake osnovane sumnje utvrditi da je došlo do zlostavljanja u smislu čl. 3. Konvencije. Štoviše, postoje određene naznake kako su ozljede mogle nastati i uslijed međusobnih obračuna zatvorenika ili zbog panike koja je nastala tijekom pobune.

U konačnici, Sud ističe kako je nadležno državno odvjetništvo odlučilo kako neće pokretati kazneni postupak protiv policijskih službenika koji su sudjelovali u pobuni isključivo zbog toga što nisu imali namjeru upotrijebiti silu, a što je bitan uvjet za postojanje predmetnog kaznenog djela. Sud je mišljenja kako se navedena odluka ne može protumačiti na način da je policijska operacija bila neopravdana.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako nije došlo do materijalne povrede čl. 3. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

3.500,00 eura svakom od 37 podnositelja na ime nematerijalne štete

5.000,00 eura – troškovi postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pobuna u zatvoru*
- *zlostavljanje zatvorenika*
- *učinkovita službena istraga*

ČLANAK 6., 1.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

POVREDA – RUSKI SUDOVI NISU ISPITALI PRITUŽBE PODNOSITELJA VEZANE ZA PROVOĐENJE KLOPKE OD STRANE PRIKRIVENIH ISTRAŽITELJA

LAGUTIN I OSTALI protiv RUSIJE

*zahtjevi br. 6228/09, 19123/09,
19678/07, 52340/08, 7451/09
presuda od 24. travnja 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Petero podnositelja zahtjeva prigovaraju da su bili žrtve klopke provedene od strane prikrivenih policijskih službenika. Svaki od podnositelja bio je meta prikrivene policijske

radnje (klopke) koja je dovela do izricanja osuđujuće presude zbog trgovanja drogom.

Svi podnositelji zahtjeva osuđeni su na zatvorske kazne.

Svaki od podnositelja je tijekom kaznenog postupaka naveo kako nikada prije predmetne prikrivene policijske radnje nije sudjelovao u trgovanju drogom. Isto tako, podnositelji su isticali kako nikada ne bi ni sudjelovali u trgovanju droge da ih policija i njihovi doušnici na to nisu naveli. Domaći sudovi nisu se očitovali o tim navodima podnositelja. Policijski službenici svjedočili su kako je simulirana kupnja droge u kojoj su sudjelovali prikriveni policijski službenici i podnositelji, određena temeljem prethodne obavijesti da su se podnositelji ranije bavili trgovanjem drogom.

❖ **OCJENA SUDA**

Sud je u svojoj praksi prihvatio korištenje prikrivenih policijskih službenika kao opravdano istražno sredstvo u borbi protiv kriminala, pod pretpostavkom da su poduzete odgovarajuće zaštitne mjere. Posebice u slučajevima u kojima je glavno dokazno sredstvo proizašlo iz prikrivene policijske radnje kao što je simulirana kupnja droge, nadležna tijela moraju dokazati kako su imali opravdan razlog za pokretanje takve radnje. Naime, nadležna tijela moraju imati konkretan i objektivni dokaz temeljem kojeg će odrediti provođenje klopke, s obzirom da se radi o poticanju osumnjičenika na počinjenje kaznenog djela za koje će naknadno i biti optužen. Prikrivene policijske radnje nadležna tijela moraju provoditi na pasivan način, imajući pri tom na umu je li već započeto kazneno djelo za koje se okrivljenika sumnjiči ili će se počinjenje kaznenog djela potaknuti od strane prikrivenog policijskog službenika.

Sud je ustanovio kako je klopka u kojoj su sudjelovali podnositelji određena temeljem prethodne obavijesti da se podnositelji bave trgovanjem drogom. Međutim, iz dokaznih sredstava koja su dostavljena Sudu proizlazi kako domaća sudska tijela nisu ispitala

navedene prethodne obavijesti temeljem kojih je određena klopka, niti je ruska Vlada podastrla daljnja objašnjenja u svezi s istim. Sud s toga nije bio u mogućnosti utvrditi jesu li nadležna policijska tijela imala opravdan razlog za pokretanje prikrivenih policijskih radnji te jesu li prikriveni policijski službenici koristili sredstva prisile koja su dovela do toga da su podnositelji počinili predmetna kaznena djela.

S obzirom da je pred domaćim sudovima iznesena tvrdnja da prikriveni policijski službenici i doušnici nisu postupali na pasivan način, sudovi su bili dužni u kontradiktornom postupku ispitati razloge zbog kojih je klopka određena, u kojoj mjeri je policija sudjelovala u simuliranoj kupnji i prirodu poticaja na počinjenje kaznenog djela kojem su podnositelji bili izloženi.

Što se tiče procesne obveze prema kojoj su nadležna policijska tijela trebala osigurati odgovarajuće zaštitne mjere prije poduzimanja prikrivene policijske radnje, Sud je ustanovio sljedeće. Optužni akti koje su nadležna domaća tijela podigla protiv podnositelja su se u cijelosti ili djelomično temeljili na dokaznim sredstvima koja je policija pribavila tijekom simulirane kupnje. Sud je u prethodnim predmetima protiv Rusije ustanovio kako simuliranja kupnja potpada pod nadležnost operativnih istražnih tijela te kako takav sustav ukazuje na strukturni nedostatak. Naime, Sud je ustanovio kako ne postoje odgovarajuće mjere kojima bi se osigurala zaštita od poticanja policije na počinjenje kaznenog djela.

S obzirom da je pred domaćim sudovima iznesena tvrdnja da prikriveni policijski službenici i doušnici nisu postupali na pasivan način, bili su dužni u kontradiktornom postupku ispitati razloge zbog kojih je klopka određena, u kojoj mjeri je policija sudjelovala u simuliranoj kupnji i prirodu poticaja na počinjenje kaznenog djela kojem su podnositelji bili izloženi.

Međutim, domaći sudovi se nisu upuštali u ispitivanje istinitosti policijskih navoda iz kojih proizlazi da je prikrivena policijska radnja izvršena temeljem prethodno prikupljenih obavijesti, već su prihvatili neutvrđene izjave policije da su imali opravdane razloge sumnjati u podnositelje. Činjenica da domaći sudovi nisu ispitali ove policijske navode koji su prema mišljenju Suda bili sastavni dio odluke o krivnji podnositelja, ugrozila je ishod samog postupka. Postupak nije proveden u skladu s načelom poštenog suđenja i osobito načelom kontradiktornosti postupka i jednakosti u oružju između obrane i tužiteljstva. Sukladno navedenom, Sud je ustanovio kako je u ovom predmetu došlo do povrede čl.6. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

3.000,00 eura svakom od podnositelja – na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *prikrivene policijske radnje*
- *poticanje na počinjenje kaznenog djela*
- *sudska kontrola uporabe prikrivenih mjera*

PRAVO NA PRISTUP SUDU

PODNOŠITELJ NIJE BIO U MOGUĆNOSTI OSPORAVATI ODLUKU O PRESTANKU SVOG MANDATA NA MJESTU PREDSDJEDNIKA VRHOVNOG SUDA

BAKA protiv MAĐARSKE

*zahtjev broj 20261/12
presuda 27. svibnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj je u razdoblju od 1991. do 2008. godine radio kao sudac Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Nakon prestanka mandata, mađarski Parlament ga je 2009. godine imenovao sucem Vrhovnog suda na mandat od šest godina, (do lipnja 2015. godine). Podnositelj je također imenovan predsjednikom Nacionalnog vijeća za pravosuđe te je bio dužan iznositi svoje mišljenje o zakonima koji se donose u Parlamentu, a utječu na pravosuđe. Tijekom 2011. godine podnositelj je kritizirao određene reforme zakonodavstva, uključujući i prijedlog prema kojemu se gornja dobna granica za obnašanje funkcije suca trebala sniziti sa 70 na 62 godine. Svoje mišljenje je iznio putem glasnogovornika, putem priopćenja za javnost, govora u Parlamentu te ostalim sucima.

U Mađarskoj se od travnja 2010. godine odvijala reforma Ustava. Tijekom prosinca 2011. godine usvojene su prijelazne odredbe novog Ustava Republike Mađarske prema kojima je za pravnog slijednika Vrhovnog suda predviđena *Kuria* (povijesno mađarsko ime za Vrhovni sud). Propisano da će mandat dotadašnjeg predsjednika Vrhovnog suda prestati stupanjem na snagu novog Ustava. Sukladno ustavnoj reformi, podnositeljev

mandat je prestao 1. siječnja 2012. godine (tri i po godine prije redovnog isteka mandata). Time je podnositelj izgubio pravo na isplatu plaće koja bi mu pripadala kao predsjedniku Vrhovnog suda, kao i pravo na neke druge novčane naknade, uključujući isplatu otpremnine i dodatka na mirovinu.

Novi uvjeti za izbor predsjednika *Kurie* zahtijevali su da kandidati moraju imati najmanje pet godina iskustva u obnašanju sudačke dužnosti u Mađarskoj. Vrijeme koje je podnositelj proveo u obnašanju sudačke funkcije na međunarodnom sudu nije se uračunavalo te stoga podnositelj nije udovoljavao navedenom uvjetu za radno mjesto predsjednika *Kurie*.

Tijekom prosinca 2011. godine, Parlament je izabrao dvije osobe, jednu za predsjednika *Kurie*, drugu za predsjednika Nacionalnog vijeća za pravosuđe. Podnositelj je nastavio raditi kao običan sudac *Kurie*.

Podnositelj navodi kako nije bio u mogućnosti osporavati odluku o prestanku svog mandata na mjestu predsjednika Vrhovnog suda, s obzirom da sukladno Ustavu koji je regulirao pitanje prestanka mandata predsjednika Vrhovnog suda, nije predviđeno pravno sredstvo kojim bi se takva odluka mogla ispitivati. Podnositelj je nadalje isticao navodnu povredu prava na slobodu izražavanja tvrdeći kako je odluka o prestanku njegovog mandata donesena zbog toga što je javno kritizirao reformu pravosuđa.

❖ OCJENA SUDA

Vezano za navodnu povredu čl. 6. st. 1. Konvencije (pravo na pristup sudu)

Javni službenici mogu biti isključeni iz primjene čl. 6. Konvencije u dva slučaja, a na državi članici je teret dokaza da je jedan od ta dva uvjeta bio ispunjen. Prvo, nacionalno zakonodavstvo mora izričito uskratiti pravo na pristup sudu za određenu kategoriju javnih službenika ili određeno radno mjesto u okviru javne službe. Nadalje, takvo uskraćivanje mora biti objektivno opravdano potrebama javnog interesa.

Sud je ustanovio kako nadležne vlasti nisu dokazale da je mađarsko zakonodavstvo izričito uskratilo sucima Vrhovnog suda pravo na pristup sudu. Naime, podnositeljevo pravo na pristup sudu nije u praksi bilo ostvarivo s obzirom da je do prestanka njegovog mandata došlo uslijed ustavne reforme koja nije predviđala mogućnost osporavanja odluke o prestanku mandata.

Podnositeljevo pravo na pristup sudu nije bilo ostvarivo u praksi s obzirom da je do prestanka njegovog mandata došlo uslijed ustavne reforme koja nije predviđala mogućnost osporavanja odluke o prestanku mandata pred Ustavnim sudom. Čak i da je postojao nacionalni zakonodavni okvir koji je izričito uskraćivao podnositelju pravo na pristup sudu, uskraćivanje podnositelju navedenog prava ne bi bilo opravdano.

Čak i da je postojao nacionalni zakonodavni okvir koji je izričito uskraćivao podnositelju pravo na pristup sudu, Sud smatra da uskraćivanje navedenog prava nije bilo opravdano. Nadležne vlasti nisu uspjele dokazati da je preuranjeni prestanak podnositeljevog mandata bio opravdan objektivnim potrebama javnog interesa. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije.

Vezano za navodnu povredu čl. 10. Konvencije (sloboda izražavanja)

Prijedlog za donošenje odluke o prestanku mandata podnositelja, kao i novi radni uvjeti predviđeni za obnašanje funkcije predsjednika *Kurie* podneseni su Parlamentu nakon što je podnositelj javno izrazio svoje stajalište o

zakonodavnim reformama koje se odnose na sudstvo. I predmetni prijedlog i nove radne uvjete Parlament je usvojio u iznimno kratkom vremenu. Činjenica da je funkcija predsjednika Nacionalnog vijeća za pravosuđe postala odvojena od funkcije predsjednika *Kurie* nije sama po sebi ukazivala na potrebu prestanka mandata podnositelja. Mađarske vlasti ni u jednom trenutku nisu ispitivale profesionalno ponašanje niti sposobnost podnositelja za obnavljanje funkcije predsjednika Vrhovnog suda prije nego li je donesena odluka o prestanku njegovog mandata.

Stoga je Sud ustanovio kako činjenice i redosljed događaja u cjelini odgovaraju podnositeljevom navodu da do preuranjenog prestanka mandata nije došlo zbog reforme sudstva već stoga što je podnositelj, za vrijeme obnašanja funkcije predsjednika Vrhovnog suda, javno kritizirao reforme, a što prema mišljenju Suda predstavlja miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Pri ispitivanju je li takvo miješanje bilo opravdano. Sud je prvenstveno ustanovio kako su reforme koje je podnositelj javno kritizirao (funkcioniranje sudbene vlasti, neovisnosti i imunitet sudaca, gornja dobna granica predviđena za obnašanje sudačke dužnosti) bile predmet javnog interesa. Nadalje, ne samo da je izražavanje mišljenja o zakonodavnoj reformi koja se odnosila na sudstvo bilo podnositeljevo pravo nego i njegova dužnost kao predsjednika Nacionalnog vijeća za pravosuđe. Sud je ustanovio da je podnositeljev mandat prestao tri i pol godine prije redovnog isteka mandata, čime je podnositelju nastala šteta. Prema mišljenju Suda, strah od takve sankcije (prestanak mandata) može negativno utjecati na pravo na slobodu izražavanja jer bi se suci mogli obeshrabriti u izražavanju kritičkog stava o političkim pitanjima. Uz to, takav preuranjeni prestanak podnositeljevog mandata nije bio podložan ispitivanju od strane mađarskih sudova.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja nije bilo nužno u demokratskom

društvu te je dovelo do povrede čl. 10. Konvencije.

Vezano za navodnu povredu čl. 1. Protokola 1. (pravo na zaštitu vlasništva)

Sud naglašava da se buduća zarada ne može smatrati vlasništvom osim ako već nije zarađena ili je očigledno da bi došlo do isplate te kako Konvencija ne jamči zaštitu buduće plaće. Odluka kojom je došlo do prijevremenog isteka mandata, onemogućila je podnositelju da nastavi primati plaću. Zbog zakonodavnih reformi iz 2011. godine podnositelj više nije mogao uživati ni određene povlastice vezane za mirovinu. Međutim, taj prihod podnositelj nije stvarno zaradio te stoga nije ni mogao očekivati njegovu isplatu. Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako nije došlo do povrede čl. 1. Protokola 1.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

S obzirom na okolnosti slučaja, Sud je ustanovio kako dio zahtjeva u odnosu na pravičnu naknadu još uvijek nije zreo za odlučivanje te će odluku o istom ostaviti za naknadi postupak imajući na umu moguće postizanja nagodbe između Vlade i podnositelja.

KLJUČNE RIJEČI

- *sudac Vrhovnog suda*
- *prestanak mandata uslijed zakonodavne reforme*
- *pristup sudu*
- *sloboda izražavanja*

SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

ZBOG ODUGOVLAČENJA U POSTUPKU OVRHE POVRIJEĐENO JE PRAVO PODNOŠITELJA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU I PRAVO NA MIRNO UŽIVANJE VLASNIŠTVA

KOPNIN protiv RUSIJE

*zahtjev broj 2746/05
presuda od 28. svibnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Četvero podnositelja zahtjeva su bivši bračni par i njihovo dvoje djece. Podnositelji su živjeli u stanu koji se nalazio u zgradi za koju je postojao rizik od urušavanja. Navedeno je utvrđeno u presudi okružnog suda od svibnja 2004., kojom je naloženo gradskom vijeću da podnositeljima osigura privremeni smještaj u roku od 10 dana u jednom od stanova iz svog stambenog fonda, a potom da im osigura prikladno stanovanje u skladu s važećim zakonskim odredbama. Podnositeljima je dosuđen i iznos od 500 rublji na ime nematerijalne štete.

Tijekom postupka za ovrhu predmetne presude podnositeljima je ponuđen stan iz stambenog fonda gradskog vijeća, koji su podnositelji odbili kao nepodoban za stanovanje. Ovršni postupak je nakon toga obustavljen jer gradsko vijeće nije imalo drugi raspoloživi stan, niti financijska sredstva da kupi drugi stan. Podnositelji su se žalili na odluku o obustavi postupka, slijedom koje je okružni sud utvrdio da je stan koji im je bio ponuđen neprikladan za stanovanje, stoga je ukinuo odluku o obustavi ovršnog postupka. Pritom je utvrdio da argument gradskog vijeća o nepostojanju drugog stana i financijskih sredstava za njegovu kupnju nije pravno relevantan.

Daljnji naponi podnositelja da ostvare pravo na prikladno stambeno zbrinjavanje bili su neuspješni sve dok im u rujnu, odnosno prosincu 2005. godine nije osiguran smještaj u dva odvojena socijalna stana.

❖ OCJENA SUDA

Podnositelji zahtjeva prigovorili su zbog toga što presuda iz svibnja 2004. godine nije izvršena kroz dulje vremensko razdoblje, što je dovelo do povrede njihovih prava iz članka 6. stavka 1. Konvencije i članka 1. Protokola 1. uz Konvenciju, te zbog toga što nisu imali na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u pogledu tih prigovora.

Sud je ponovio kako nerazumno zakašnjenje u izvršenju pravomoćne presude može dovesti do povrede Konvencije, pri čemu treba ispitati složenost ovršnog postupka, ponašanje podnositelja i nadležnih vlasti, kao i narav predmeta ovrhe.

*Državna vlast ne može isticati
nedostatak financijskih ili
drugih sredstava kao ispriku za
neispunjavanje obveze koja je
utvrđena pravomoćnom
sudskom presudom.*

Sud je primijetio da su presudom iz svibnja 2004. godine gradskom vijeću nametnute dvije različite obveze: prvo, da u roku od deset dana podnositelje smjesti u stan iz svog stambenog fonda, i drugo, da im osigura odgovarajuće stambeno zbrinjavanje.

Vlasti nisu nikad ispunile prvu obvezu, dok je druga obveza ispunjena nakon godine i tri mjeseca, odnosno, nakon godine i sedam mjeseci.

Ispitujući je li ovo zakašnjenje bilo razumno, Sud nije prihvatio obrazloženje ruske Vlade da su podnositelji sami za njega krivi jer su odbili ponuđeni stan, s obzirom na to da je sudskom presudom domaćeg suda utvrđeno da stan nije

bio podoban za stanovanje. Stoga se podnositelje ne može kriviti zbog odbijanja ponuđenog stana.

Sud je ponovio da izvršenje presude koja se odnosi na dodjelu stana može trajati dulje od isplate novčane svote. No, ako se domaća presuda odnosi na osnovnu potrebu osobe u nuždi, čak je i jednogodišnje zakašnjenje u izvršenju presude suprotno Konvenciji.

Sud je odbacio argumente koji se odnose na nedostatak stambenog fonda i financijskih sredstava za kupnju odgovarajućeg stana. Pritom je naglasio da državna vlast ne može isticati nedostatak financijskih ili drugih sredstava (poput stanova) kao ispriku za ne ispunjavanje obveze koja je utvrđena sudskom presudom.

Bit domaće presude bila je pružiti podnositeljima neposrednu pomoć osiguravanjem smještaja, a odstupanje od uobičajenih rokova za izvršenje presude je opravdano postojanjem neposrednog rizika od rušenja zgrade u kojoj su podnositelji stanovali. Stoga, iako Sud prihvaća da u ovršnom postupku mogu postojati određeni zastoji, u ovom konkretnom slučaju zastoj je učinio besmislenom domaću presudu u dijelu koji se odnosi na neodgodivo stambeno zbrinjavanje podnositelja.

Budući da gradsko vijeće nije ispunilo svoju prvu obvezu iz presude, tim više je ispunjenje druge obveze zahtijevalo posebnu pozornost. Međutim, Sud nije našao da je gradsko vijeće imalo ikakve značajne pokušaje da se privremeno smjesti podnositelje ili da se ubrza postupak dodjele novog stana.

U pogledu zakašnjenja u isplati iznosa od 500 rublji, Sud je naveo kako, kada je riječ o naplati novčanih tražbina, zastoj u ovrsi od jedne godine i šest mjeseci nije sukladan Konvenciji.

Zbog svega navedenog Sud je utvrdio da je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku i povrede prava vlasništva.

Sud je također utvrdio povredu prava na učinkovito pravno sredstvo, slijedom svoje ranije prakse u odnosu na Rusiju, gdje je utvrdio da u Rusiji ne postoji učinkovito pravno sredstvo protiv neizvršenja sudskih presuda protiv države ili njezinih tijela.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

1,500 eura na ime nematerijalne štete prvom podnositelju

2,000 eura na ime nematerijalne štete zajednički ostalim podnositeljima

KLJUČNE RIJEČI

- *ovršni postupak*
- *razumni rok*
- *neodgodivo stambeno zbrinjavanje*
- *obaveza države da postupi po pravomoćnoj presudi*

ČLANAK 8.

PRAVO NA POŠTIVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

DOMAĆI SUDOVI SU POSTIGLI RAVNOTEŽU IZMEĐU PRAVA NA POŠTIVANJE PRIVATNOG ŽIVOTA I PRAVA NA UMJETNIČKU SLOBODU

JELŠEVAR I OSTALI protiv SLOVENIJE

*zahtjev br. 47318/07
odluka od 3. travnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljice u zahtjevu prigovaraju kako je došlo do povrede njihovog ugleda zbog toga što je njihova majka poslužila kao inspiracija za izmišljenu priču u jednom književnom djelu fikcije. To je navodno dovelo do povrede čl. 8. s obzirom na to da Ustavni sud nije uspio uspostaviti ravnotežu između prava na zaštitu privatnog i obiteljskog života podnositeljica te prava autora sporne knjige na slobodu izražavanja.

Spisateljica B.M.Z. je tijekom 1998. godine u vlastitoj nakladi objavila roman koji opisuje život žene sa slovenskog sela koja je početkom 20. stoljeća emigrirala u Sjedinjene Američke Države. Udala se za Slovenca imena Brinovec, nakon čega se vratila u Sloveniju radi preuzimanja obiteljskog gospodarstva i podizanja obitelji. Autor je Rozinu, glavni lik u knjizi opisao kao veselu, ambicioznu i snalažljivu ženu. Međutim, knjiga također opisuje Rozinu kao osobu koja je koristila seks ne bi li dobila što je htjela od supruga. Osim toga, Rozina je ilegalno prodavala alkohol u vrijeme prohibicije u SAD-u i više je cijnila novac od vlastite djece. Podnositeljice su prepoznale kako je u knjizi opisana njihova obitelj, uključujući njihovu pokojnu majku. Navele su kako se mjesto radnje u knjizi podudara s mjestom gdje je živjela njihova obitelj i kako je ime Brinovec, koje doduše nije bilo prezime njihove obitelji, ime pod kojim je njihova obitelj bila poznata u lokalnoj zajednici.

Podnositeljice su protiv B.M.Z. podnijele tužbu zbog povrede prava osobnosti tražeći od nje javnu ispriku i naknadu nematerijalne štete za pretrpljenu bol prouzrokovanu objavom knjige. Istaknule su da je B.M.Z. oklevetala njihovu majku te ju prikazala u negativnom svijetlu zbog čega su se osjećale ponižene u očima lokalne zajednice. Tijekom parničnog postupka, sud je ispitao svjedoke koji su izjavili kako su bez poteškoća povezali likove i radnju opisanu u knjizi s obitelji podnositeljica. Međutim, iako su bili šokirani opisom seksualnog života glavnog lika, nisu bili uvjereni u istinitost spornih dijelova knjige.

U travnju 2007. godine, Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositeljica s obrazloženjem da prosječni čitatelj ne bi događaje koji su opisani u knjizi smatrao činjenicama koje se odnose na stvarne ljude. Prema mišljenju Ustavnog suda, način na koji je opisan glavni lik nije ni u kojem smislu bilo ponižavajući niti je autoru bila namjera nanijeti štetu.

❖ OCJENA SUDA

Sud je naglasio kako umjetničke slobode koje uživaju autori književnih djela predstavljaju vrijednost same po sebi te im se stoga mora osigurati visoka razina zaštite u okviru Konvencije.

Sud je u ovom predmetu ispitivao jesu li slovenske vlasti postigle ravnotežu između zaštite ugleda podnositeljica te autoričinog prava na slobodu izražavanja. Sud je primijetio kako su domaći sudovi pridali veliku važnost pitanju je li se obitelj podnositeljica mogla poistovjetiti s izmišljenim likovima iz knjige te jesu li ti likovi opisani na uvredljiv način koji je zbog toga mogao dovesti do klevete. Ustavni sud je u svojoj presudi iz 2007. godine, ocijenio književni prikaz u skladu s objektivnim kriterijima te zaključio kako se priča koja je opisana u knjizi ne može očima prosječnog čitatelja smatrati uvredljivom.

Sud je ustanovio kako je stajalište Ustavnog suda po pitanju postizanja ravnoteže između suprotnih interesa, poglavito pitanja bi li prosječan čitatelj smatrao da knjiga opisuje stvarne događaje (a ne izmišljene) te bi li

Umjetničke slobode koje uživaju autori književnih djela predstavljaju vrijednost same po sebi te im se stoga mora osigurati visoka razina zaštite u okviru Konvencije.

prosječan čitatelj s obzirom na kontekst knjige smatrao istu uvredljivom, bilo razumno te u skladu s ustavnosudskom praksom. Sud je ustanovio kako je od osobitog značaja činjenica kako je većina svjedoka negirala mogućnost da glavni lik u knjizi vjerno prikazuje majku podnositelja.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako ugled podnositeljica nije ozbiljno narušen te je odbacio njihov zahtjev kao nedopušten.

KLJUČNE RIJEČI

- *umjetnička sloboda*
- *sloboda izražavanja*
- *privatni i obiteljski život*
- *postizanje pravične ravnoteže*

PRAVO NA OBITELJSKI ŽIVOT

SLOVAČKI SUDOVI POVRIJEDILI SU PROCESNA PRAVA OCA U POSTUPKU ZA POVRATAK DJETETA PREMA HAŠKOJ KONVENCIJI.

LOPEZ GUIO protiv SLOVAČKE

*zahtjev br. 10280/12
presuda od 3. lipnja 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva je španjolski državljanin koji živi u Madridu.

Tijekom svibnja 2009. godine, podnositelj je sa slovačkom državljankom dobio dijete. Živjeli su zajedno u Španjolskoj sve do srpnja 2010. godine kada je djetetova majka odvela dijete u Slovačku i više se nije vraćala u Španjolsku. Nakon toga podnositelj je u Slovačkoj pokrenuo postupak radi vraćanja djeteta u Španjolsku sukladno Haaškoj konvenciji o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece (dalje: Haaška konvencija). Nadležni slovački sudovi donijeli su odluku da je majka protuzakonito odvela dijete u Slovačku te su usvojili podnositeljev zahtjev i naložili majci djeteta da ga vrati u Španjolsku. Tijekom veljače 2011. godine, odluka slovačkih sudova postala je konačna.

Majka djeteta podnijela je zahtjev za izvanrednu reviziju koji je Vrhovni sud odbio. Potom je majka podnijela prijedlog za ponavljanje postupka kojim je zahtijevala da se odluka kojom je određen povratak djeteta u Španjolsku, stavi izvan snage.

U međuvremenu, majka djeteta je u svoje i djetetovo ime podnijela zahtjev Ustavnom sudu slijedom kojega je isti poništio odluku Vrhovnog suda i vratio predmet na ponovno odlučivanje. U ponovnom postupku, nadležno tijelo je odlukom iz kolovoza 2012. godine naložilo da dijete ostane u Slovačkoj zbog toga

što vraćanje djeteta u Španjolsku ne bi bilo u njegovom najboljem interesu jer je povezano s majkom i širom obitelji u Slovačkoj gdje i pohađa vrtić te govori jedinom slovačkim jezikom.

Podnositelj je u svom zahtjevu istaknuo navodnu povredu čl. 8. Konvencije ističući kako se Ustavni sud svojom odlukom iz prosinca 2012. godine proizvoljno umiješao u postupak koji se vodio sukladno odredbama iz Haaške konvencije. Ističe kako mu nadležni sudovi u predmetnom postupku nisu omogućili sudjelovanje te da o donesenoj odluci nije bio obaviješten što je dovelo do toga da mu je u predmetnom razdoblju bilo uskraćeno viđanje djeteta.

❖ **OCJENA SUDA**

Inicijalno miješanje u podnositeljevo pravo na obiteljski život nisu prouzročile radnje ili propusti slovačke države, nego majka djeteta koja je protuzakonito zadržala dijete u Slovačkoj. Sud je stoga trebao ispitati je li slovačka država imala pozitivnu obvezu poduzeti radnje kojima bi zaštitila podnositeljevo pravo na obiteljski život i je li takvu pozitivnu obvezu ispunila.

Slovačka je bila dužna provesti postupak za vraćanje djeteta u državu u kojoj je dijete do tada boravilo, s obzirom da je zemlja članica Europske unije, potpisnica Haaške konvencije te država u koju je majka odvela dijete. Nadležna tijela u Španjolskoj bi nakon toga provela postupak u kojemu bi se riješilo pitanje djetetovog statusa.

Prilikom ispitivanja je li Slovačka prilikom ispunjavanja svojih obveza sukladno Haaškoj konvenciji, ispunila obveze predviđene čl. 8. Konvencije, Sud je trebao utvrditi je li ostvarena pravična ravnoteža između interesa roditelja i interesa djeteta koji se ovdje primarno štiti. Iako članak 8. Konvencije ne sadrži izričito procesne uvjete, postupak donošenja odluka mora biti pošten na način da osigura poštivanje jamstava iz članka 8. Konvencije.

Odluka Ustavnog suda kojom je poništena odluka Vrhovnog suda, a koja je dovela do ponavljanja postupka bila je od ključnog značaja u podnositeljevom slučaju. Iako nije predstavljala konačnu odluku povodom podnositeljevog zahtjeva temeljem Haške konvencije, ona je dovela do značajnog protoka vremena u postupku, što je u predmetima ovog tipa od kritične važnosti.

Sud je ustanovio kako je odluka Ustavnog suda donesena sukladno relevantnim propisima i kako je dovela do zaštite prava djeteta, a što predstavlja opravdani cilj sukladno praksi Suda.

Iako članak 8. Konvencije ne sadrži izričito procesne uvjete, postupak donošenja odluka mora biti pošten na način da osigura poštovanje jamstava i iz članka 8. Konvencije.

Nadalje je Sud trebao ispitati je li odlukom uspostavljena pravična ravnoteža između različitih interesa koji su bili u pitanju, te je pritom ocijenio da je zaštita podnositeljevih procesnih prava na sudjelovanje u postupku pred Ustavnim sudom bila od ključne važnosti. Sud je ustanovio kako u istom podnositelj nije bio ni tužitelj ni tuženik. Relevantni propisi koji uređuju predmetne postupke koji su se vodili pred slovačkim tijelima ne predviđaju jasnu regulativu u pogledu miješanja trećih osoba te obavještanja istih o tijeku postupka. Štoviše, podnositelj nije bio obaviješten o ustavnoj tužbi koju je podnijela djetetova majka. Podnositelj stoga nije sudjelovao u postupku i nije imao mogućnost utjecati na ishod istog iako je imao opravdani interes u navedenom predmetu.

Potpuni nedostatak procesne zaštite podnositeljevih prava ogleda se i u činjenici da su prije donošenja odluke Ustavnog suda

iscrpljeni svi redovni i izvanredni lijekovi dostupni djetetovoj majci, a kojima se mogla pobijati odluka o vraćanju djeteta u Španjolsku bili iscrpljeni. Uz to, postoji naznaka da se radi o sustavnom problemu, s obzirom da su u Slovačkoj žalba i izvanredna revizija dopuštene u postupcima za povratak djeteta po Haaškoj konvenciji.

Kao rezultat toga, status djeteta kroz duže vremensko razdoblje nije bio riješen s obzirom da slovački sudovi nisu bili nadležni, a španjolski sudovi nisu bili u mogućnosti provesti postupak. Takvo stanje stvari prema mišljenju Suda nije moglo biti u najboljem interesu djeteta.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako je Slovačka propustila osigurati podnositeljevo pravo na obiteljski život time što nije osigurala postupak za vraćanje djeteta sukladan zahtjevima iz čl. 8. Konvencije. Stoga je u ovom predmetu došlo do povrede čl. 8. Konvencije.

S obzirom na navedeno Sud je zaključio da nije potrebno ispitivati zahtjev u dijelu koji se odnosi na prigovor da je podnositelju radi postupka pred Ustavnim sudom uskraćeno pravo na viđanje djeteta kroz duži vremenski period.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

19.500,00 EUR – nematerijalna šteta

7.500,00 EUR – troškovi postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *Haaška konvencija o građansko pravim aspektima međunarodne otmice djece*
- *procesna zaštita*
- *postupak pred Ustavnim sudom*
- *najbolji interes djeteta*
- *prava roditelja*

PRAVO NA OBITELJSKI ŽIVOT

ZBRINJAVANJE TIJELA MRTVOROĐENČETA ZAJEDNO S OSTALIM KLINIČKIM OTPADOM, PRI ČEMU SE RODITELJIMA NISU DALE INFORMACIJE O MJESTU I NAČINU UKOPA PREDSTAVLJA MIJEŠANJE U PRAVO NA OBITELJSKI I PRIVATNI ŽIVOT

MARIĆ protiv
HRVATSKE

*zahtjev br. 50132/12
presuda od 12. lipnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljeva supruga je u KBC-u Split rodila mrtvorodeno dijete u devetom mjesecu trudnoće. Nakon poroda podnositelj i njegova supruga nisu željeli preuzeti tijelo mrtvorodenčeta već su ostavili KBC-u Split da provede obdukciju i sahranu tijela. KBC Split je nakon provedene obdukcije tijelo mrtvorodenčeta zbrinuo zajedno s medicinskim otpadom. Nadležno pogrebno poduzeće je tijelo mrtvorodenčeta zajedno s medicinskim otpadom otpremilo na zagrebačko groblje radi kremiranja.

Nedugo zatim, podnositelj i njegova supruga neuspješno su pokušavali saznati gdje je pokopano njihovo dijete. Zajednički su i pokrenuli parnični postupak protiv KBC-a Split radi naknade štete prouzročene načinom na koji je KBC Split zbrinuo tijelo mrtvorodenčeta. Županijski sud u Splitu je ustanovio kako se tijelo mrtvorodenčeta nije smjelo zbrinuti zajedno s ostalim medicinskim otpadom. Međutim, kako nije postojala odredba domaćeg prava koja bi obvezivala KBC Split da obavijesti roditelje o mjestu ukopa njihovog djeteta, Županijski sud u Splitu

je ustanovio kako podnositelj nije legitimiran tražiti naknadu štete u parničnom postupku. Navedenu odluku je potvrdio Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Supružnici su podnijeli ustavnu tužbu koju je Ustavni sud odbacio. Podnositelj je protiv KBC-a Split, njegovih zaposlenika te pogrebnog poduzeća podnio i kaznenu prijavu koja je odbačena s obrazloženjem kako je tijelo mrtvorodenčeta zbrinuto sukladno važećim propisima.

❖ OCJENA SUDA

Nije sporno da je bolnica javna institucija i da radnje i propusti njezina medicinskog osoblja mogu dovesti do povrede Konvencije.

Glavno pitanje u ovome predmetu jest je li bolnica bila ovlaštena zbrinuti tijelo podnositeljeva mrtvorodenog djeteta postupajući s posmrtnim ostacima kao s kliničkim otpadom, ne ostavljajući nikakvog traga o tome gdje se nalaze. Ovdje nije riječ o tome je li podnositelj imao pravo na određenu vrstu obreda ili odabira posljednjeg počivališta djeteta, već je li došlo do miješanja u podnositeljevo pravo iz čl. 8. Konvencije zbog toga što je tijelo njegova mrtvorodenog djeteta zbrinuto zajedno s ostalim kliničkim otpadom.

Sud primjećuje da u spisu predmeta nije priložena dokumentacija iz koje bi bilo vidljivo da je bolnica prethodno objasnila podnositelju način na koji će se zbrinuti tijelo njegovog mrtvorodenog djeteta.

Dvosmislenost načina na koji je bolnica postupila po tom pitanju očita je iz iskaza koji su njezini zaposlenici dali pred domaćim tijelima. Medicinska sestra zadužena za djetetovo tijelo izrazila je žaljenje što je podnositelj krivo protumačio informacije koje mu je dala i potvrdila je da o tome ne postoje relevantni dokumenti. I bolnički patolog je potvrdio da nije postojao nikakav dokument poput obrasca za pristanak na raspolaganje posmrtnim ostacima, s obzirom na to da domaće pravo to nije zahtijevalo.

U području koje je osobno i osjetljivo kao što je suočavanje sa smrću bliskog srodnika, u kojemu treba primijeniti osobito visok stupanj pažnje i razboritosti, Sud ne smatra da je podnositelj prešutno prihvatio da se djetetovo tijelo zbrine zajedno s ostalim kliničkim otpadom, a da ga se ne obavijesti o mjestu i načinu ukopa. Posebice stoga što mjerodavno domaće pravo propisuje da groblja moraju voditi registar svih ukopa, s naznakom gdje je umrla osoba ukopana.

Sud stoga smatra da je došlo do miješanja u pravo podnositelja na temelju članka 8. Konvencije, s obzirom na to da je tijelo podnositeljeva mrtvorodenog djeteta zbrinuto zajedno s kliničkim otpadom na način da se ne može utvrditi mjesto njegovog posljednjeg počivališta.

Miješanje u ostvarivanje prava na poštivanje privatnog i obiteljskog života može se opravdati samo ako su ispunjeni uvjeti iz čl. 8. st. 2. Konvencije. Sud je kao prvo ispitaio jesu li postupci bolnice koji se odnose na odlaganje tijela podnositeljeva mrtvorodenog djeteta kao kliničkog otpada bili utemeljeni na zakonu.

Sud napominje da se *Naputak Ministarstva zdravlja o postupanju s otpadom koji nastaje pri pružanju zdravstvene zaštite i Pravilnik o uvjetima i načinu obavljanja mjera za sprječavanje i suzbijanje bolničkih infekcija*, tiču samo fetusa dvadeset i drugog tjedna trudnoće što očito nije bio slučaj s podnositeljevim mrtvorodenim djetetom.

Ne razmatrajući pitanje prava na naknadu štete na temelju domaće prava, Sud nema razloga sumnjati u nalaze Županijskog suda u Splitu koji su potvrđeni odlukom Vrhovnog suda da se na temelju mjerodavnog domaće prava tijelo podnositeljeva mrtvorodenog djeteta nije trebalo zbrinuti zajedno s kliničkim otpadom. To je dovoljno da Sud zaključi da je miješanje u ovome predmetu bilo u suprotnosti s mjerodavnim domaćim pravom. Utvrđenje domaćih sudova da postupci glede posmrtnih ostataka mrtvorodene djece nisu bili dosljedno

Miješanje u pravo na privatni i obiteljski život podnositelja u ovom predmetu bilo je u suprotnosti s mjerodavnim domaćim pravom.

To ukazuje na problem neizvjesnosti i nepredvidivosti domaćeg prava i postavlja pitanje je li domaće zakonodavstvo propustilo pružiti primjerenu pravnu zaštitu od arbitrarnosti kako to nalaže zahtjev zakonitosti iz članka 8. Konvencije.

regulirani ukazuje na neizvjesnost i nepredvidivost mjerodavnog domaće prava i postavlja pitanje je li domaće zakonodavstvo propustilo pružiti primjerenu pravnu zaštitu od arbitrarnosti kako to nalaže zahtjev zakonitosti na temelju članka 8. Konvencije.

S obzirom na navedeno, Sud je utvrdio kako miješanje u podnositeljevo pravo iz čl. 8. Konvencije nije bilo u skladu sa zakonom, zbog čega je nepotrebno istražiti je li miješanje imalo opravdan cilj i je li bilo potrebno u demokratskom društvu. Stoga je Sud utvrdio kako je u ovom predmetu došlo do povrede članka 8. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

12.300,00 eura – nematerijalna šteta

KLJUČNE RIJEČI

- *postupanje s mrtvorodenčetom*
- *propusti medicinskog osoblja*
- *arbitrarno postupanje*
- *neizvjesno i nepredvidivo domaće zakonodavstvo*

PRAVO NA PRIVATNI ŽIVOT

NEMA POVREDE - NEPRODULJIVANJE UGOVORA O RADU KATOLIČKOM SVEĆENIKU KOJI JE PREDAVAO VJERONAUKE U DRŽAVNOJ ŠKOLI

**FERNÁNDEZ
MARTÍNEZ protiv
ŠPANJOLSKE**

*zahtjev broj 56030/07
presuda Velikog vijeća od 12. lipnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je 1961. godine zaređen za katoličkog svećenika. Tijekom 1984. godine podnio je Vatikanu molbu za oprost od obveze celibata, no nije zaprimio neposredan odgovor. Godine 1985. podnositelj je sklopio brak u građanskom obliku i sa suprugom dobio petero djece. Godine 1991. počeo je predavati vjeronauk i etiku u državnoj srednjoj školi temeljem ugovora o radu na određeno koji je produljivan svakih godinu dana.

U studenom 1996. godine u novinama je objavljen članak o svećenicima koji su osnovali Pokret za fakultativni celibat, a čiji aktivan član je bio i podnositelj. U članku su navedeni komentari mnogobrojnih članova o neslaganju s crkvenim stavom o pobačaju, razvodu, seksualnosti i kontracepciji, a članak je ilustriran fotografijom podnositelja i njegove obitelji.

Nakon objave članka podnositelju je vatikanskom odlukom dodijeljen oprost od obveze celibata, a podnositelj je otpušten iz kleričkog staleža. U odluci je navedeno kako više ne smije predavati vjeronauk u državnoj školi, osim ako biskup ne odluči drukčije i to

pod uvjetom da ne bude izazvan skandal. Nakon te odluke, mjesni je biskup obavijestio Ministarstvo obrazovanja kako nema namjeru produljiti podnositeljev ugovor o radu.

Podnositelj je protiv odluke o zabrani produljivanja ugovora pokrenuo upravni postupak i radni spor, u kojima je ocijenjeno da je neproduljivanje ugovora o radu bilo u skladu sa zakonom.

Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja s obrazloženjem da u predmetnom slučaju nije došlo do diskriminacije zbog podnositeljevog obiteljskog života jer je podnositelj svojevrijedno javno obznanio svoju obiteljsku situaciju, kao i to da je član Pokreta za fakultativni celibat. Ustavni sud je naglasio kako je sustav odabrao kandidata za profesora vjeronauka u državnim školama u skladu s Ustavom te kako profesori vjeronauka imaju poseban status zbog kojega treba uzeti u obzir njihovo vjersko opredjeljenje. Ustavni sud je ustanovio kako je novinski članak koji je izazvao skandal razlog zbog kojeg podnositelju nije produljen ugovor. Prema navodima biskupije, podnositelj je javno obznanio informacije koje su već bile poznate španjolskoj crkvi, a to je njegova obiteljska situacija, tj. činjenica da je podnositelj dok je još bio svećenik sklopio brak i dobio djecu. Podnositelj je uz to bio i član Pokreta za fakultativni celibat koji je propitivao određena pravila Katoličke Crkve. Biskupija je smatrala kako je podnositelj time izazvao skandal, s obzirom na to da je na ovakav način Katolička Crkva u Španjolskoj postala izložena kritikama javnosti.

❖ OCJENA SUDA

Sud je najprije zaključio kako se u ovom predmetu može primijeniti čl. 8. Konvencije, jer su događaji iz podnositeljevog privatnog života utjecali su na odluku o neproduljivanju njegovog ugovora o radu, a što je ozbiljno utjecalo na mogućnost obnašanja njegove profesionalne dužnosti.

Sud je ustanovio kako je Ministarstvo obrazovanja postupilo u skladu sa

Sporazumom između Španjolske i Svete Stolice iz 1979. godine koji čini sastavni dio španjolskog pravnog poretka. Stoga je odluka o neprodujivanju ugovora o radu na određeno bila u skladu s važećim španjolskim pravom.

Biskup se pozvao na pojam skandala ne bi li opravdao svoju odluku o neprodujivanju podnositeljevog ugovora. Iako pojam skandala nije izričito obuhvaćen Kodeksom kanonskog prava u dijelu koji se odnosi na vjeronauk, pojmovi „istinska doktrina“, „svjedok kršćanstva“ ili „vjerska ili moralna razmatranja“ mogu se odnositi na njega. Navedeni pojmovi predviđaju izričite uvjete sa predvidljivim posljedicama. Budući da je podnositelj bio voditelj sjemeništa, mogao je predvidjeti da javno obznanjivanje njegovog nezadovoljstva nekim crkvenim pravilima neće biti u skladu s odredbama kanonskog prava i da neće proći bez posljedica, odnosno da njegov ugovor neće biti produljen ako njegovo ponašanje nije u skladu s crkvenim pravilima. Slijedom navedenog, Sud je prihvatio da je odluka o neprodujivanju podnositeljevog ugovora bila u skladu s relevantnim propisima. Ta odluka bila je u skladu i s opravdanim ciljem zaštite prava i sloboda Katoličke Crkve te osobito njezine autonomije u pogledu odabira kvalificiranih osoba za predavanje vjeronauka.

Vjerske zajednice tradicionalno i općenito djeluju u obliku organiziranih struktura. Pravo vjernika na slobodu vjeroispovijesti obuhvaća pravo na slobodno udruživanje bez proizvoljne državne intervencije.

Autonomija vjerskih zajednica zaštićena je čl. 9. Konvencije (sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti) te je izravno povezana ne samo s njihovim ustrojstvom već i pravom na slobodno uživanje prava na slobodu vjeroispovijesti. Ukoliko organizacijski aspekt vjerske zajednice nije zaštićen čl. 9. Konvencije, svi ostali aspekti slobode vjeroispovijesti postaju ugroženi.

Međutim, članak 9. Konvencije ne daje pravo pripadniku zajednice na izražavanje mišljenja drugačijeg od onog kojeg je zauzela sama zajednica. U slučaju neslaganja između vjerske

zajednice i njezinih pripadnika, pravo na slobodu vjeroispovijesti ostvaruje se na način da pripadnik koji izrazi nezadovoljstvo u pogledu nekog pravila zajednice, može istu napustiti.

Pravo na slobodu vjeroispovijesti iz čl. 9. Konvencije isključuje pravo države da odlučuje o tome jesu li opravdana vjerska uvjerenja ili način na koji se izražavaju. Štoviše, načelo vjerske autonomije sprječava državu da vjerskim zajednicama nameće pravila o tome koga će primiti ili isključiti iz članstva ili da određenim osobama dodjeljuje posebne vjerske obveze. Kao posljedicu autonomije, vjerske zajednice imaju pravo zahtijevati određeni stupanj

Poštivanje autonomije vjerskih zajednica koje su priznate od strane države, podrazumijeva obvezu države da prihvati pravo takvih zajednica da u slučaju osnivanja pokreta koji bi mogli narušiti jedinstvo, predodžbu i sklad zajednice, reagiraju u skladu sa svojim pravilima i interesima. Sud smatra kako državna tijela ne trebaju preuzeti ulogu arbitra između vjerskih zajednica i izdvojenih pokreta koji su proizašli ili bi mogli proizaći iz njih.

Osim u iznimnim slučajevima, pravo na slobodu vjeroispovijesti iz čl. 9. Konvencije isključuje pravo države na odlučivanje o tome jesu li opravdana vjerska uvjerenja ili način na koji se izražavaju. Načelo vjerske autonomije sprječava državu da vjerskim zajednicama nameće pravila o tome koga će primiti ili isključiti iz članstva ili da određenim osobama dodjeljuje posebne vjerske obveze.

Kao posljedicu autonomije, vjerske zajednice imaju pravo zahtijevati određeni stupanj

odanosti od svojih zaposlenika i osoba koje ih predstavljaju.

Podnositelj je svakim produljivanjem ugovora o radu na određeno vrijeme dobrovoljno pristao na određenu odanost Katoličkoj Crkvi koja je u određenoj mjeri ograničavala opseg njegovih prava u pogledu privatnog i obiteljskog života. Takva ugovorna ograničenja su u skladu s odredbama Konvencije pod uvjetom da postoji dobrovoljni pristanak ugovornih stranaka. Sud je mišljenja kako je u trenutku objave navedenog članka, postojala ugovorna obveza na odanost Katoličkoj Crkvi. Davanjem pristanka na objavljivanje podataka o njegovom obiteljskom životu i sudjelovanjem u Pokretu za fakultativni celibat, podnositelj je narušio odnos povjerenja koji je bio prijeko potreban za obavljanje njegovih profesionalnih dužnosti. Sud je ustanovio kako zagovaranje Pokreta koji je suprotan crkvenoj doktrini nije u skladu s obvezom odanosti Katoličkoj Crkvi, a na što se podnositelj svojevóljno obvezao. Nadalje, podnositelj je kao bivši svećenik i voditelj sjemeništa bio ili je morao biti svjestan značaja i opsega svoje dužnosti.

Podnositelj je imao pravo na pokretanje postupaka zbog neproduljivanja ugovora o

radu i to prvenstveno pred radnim sudom, a zatim i pred Vrhovnim sudom koji je ispitivao zakonitost takve odluke u okviru radnog prava uzimajući u obzir crkveno pravo. Podnositelj je imao pravo i na podnošenje ustavne tužbe. S obzirom da su razlozi koji su doveli do neproduljivanja ugovora na određeno bili vjerske prirode, domaći sudovi su se mogli ograničiti na ispitivanje je li pri tom došlo do povrede temeljnih prava i sloboda.

Ustavni sud je zauzeo stav da zbog obveze neutralnosti država nije u mogućnosti razmotriti pojam skandala koji je biskupija koristila kao razlog neproduljivanja ugovora. Ustavni sud je ispitao u kojoj mjeri je došlo do miješanja u podnositeljevo pravo i zaključio kako navedeno miješanje nije bilo neproporcionalno niti neustavno, te da je opravdano u smislu prava Katoličke Crkve da poduzima mjere u skladu s vlastitim pravilima. Sud smatra kako su domaći sudovi uzeli u obzir sve relevantne faktore i detaljno ocijenili okolnosti slučaja, uz poštivanje autonomije Katoličke Crkve.

Sud je ustanovio kako miješanje u podnositeljevo pravo na privatni život nije bilo neproporcionalno te nije došlo do povrede čl. 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *Katolička Crkva*
- *vjeroučitelj*
- *ugovor o radu na određeno*
- *autonomija vjerskih zajednica*
- *sloboda vjeroispovijesti*
- *neutralnost države*

ČLANAK 10.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

DOMAĆI SUDOVİ NISU IZNIJELI UVJERLJIVE RAZLOGE ZBOG KOJİH JE UGLED POLITIČARA STAVLJEN IZNAD PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

MLADINA D.D.
LJUBLJANA protiv
SLOVENIJE

*zahtjev br. 20981/10
presuda od 17. travnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Društvo podnositelj objavilo je članak koji je žestoko kritizirao S.P.-a, tadašnjeg zastupnika u slovenskom Parlamentu, zbog njegovih

komentara i ponašanja tijekom rasprave o pravnom statusu osoba u istospolnim zajednicama. Članak je opisao S.P.-a kao „mozgovnog invalida“, koji u zemlji koja nema tako ograničene ljudske potencijale ne bi mogao naći niti posao podvornika u osnovnoj školi. Naime, u navedenoj debati S.P. je opisao homoseksualne osobe kao nepoželjne u društvu, a pritom je imitirao homoseksualne muškarce upotrijebivši specifične geste. S.P. je tužio Mladinu d.d., dosuđena mu je naknada štete, a Mladina d.d. je morala objaviti uvod i izreku presude u svom tjednom časopisu. Domaći sudovi utvrdili su da su sporni komentari objektivno uvredljivi, bez dostatne činjenične osnove, te da uvredljivi rječnik nije imao za cilj širenje informacija javnosti.

❖ OCJENA SUDA

Sporna izjava objavljena je u tisku u okviru političke rasprave o pitanju od javnog interesa. U takvom kontekstu dozvoljeno je vrlo malo ograničenja prava na slobodu izražavanja. Naime, političari moraju pokazati veći stupanj tolerancije nego privatne osobe, osobito kada su prethodno javno iznijeli tvrdnje podložne kritici. Sud je ponovio kako novinarska sloboda može podrazumijevati i određeno pretjerivanje, čak i provokaciju.

Izrazi koji su korišteni pri opisu S.P.-ovog ponašanja doista su bili ekstremni i mogli su se smatrati uvredljivima. No, sporna primjedba koja ga je opisala kao „mozgovnog invalida“ je vrijednosni sud. Činjenice na kojima se temeljila ta izjava detaljno su navedene, a nakon njihovog opisa slijedio je autorov komentar koji je, prema mišljenju Suda, bio metaforički. U okolnostima napete debate, u kojoj su mišljenja izražavana s vrlo malo zadržke, Sud smatra da je sporna tvrdnja predstavlja snažno neslaganje, a ne činjeničnu ocjenu S.P.-ovih mentalnih sposobnosti. U tom svjetlu, opis njegovog govora i ponašanja treba smatrati dovoljnom osnovom za spornu tvrdnju.

Političari moraju pokazati veći stupanj tolerancije nego privatne osobe, osobito kada su prethodno javno iznijeli tvrdnje podložne kritici. Novinarska sloboda može podrazumijevati i određeno pretjerivanje, čak i provokaciju.

Štoviše, izjava je protuteža S.P.-ovim primjedbama koje se mogu smatrati ismijavanjem i promoviranjem negativnih stereotipa. Naposljetku, članak je odgovarao ne samo S.P.-ovim provokativnim komentarima, već i stilu u kojem su isti izrečeni. Čak i uvredljiv jezik, koji načelno ne uživa zaštitu prava na slobodu izražavanja ukoliko mu je uvreda jedina svrha, može biti zaštićen tim pravom ako ima isključivo stilsku svrhu. Imajući u vidu kontekst u kojem je izrečena sporna izjava, kao i stil članka, Sud smatra da

nije došlo do ničim izazvanog osobnog napada. Stoga domaći sudovi nisu na uvjerljiv način utvrdili nužnu društvenu potrebu zbog koje bi S.P.-ov ugled bio stavljen iznad prava na slobodu izražavanju u demokratskom društvu.

❖ **PRAVIČNA NAKADA**

Utvrđenje povrede predstavlja dodatnu zadovoljštinu u pogledu nematerijalne štete. 2,921,05 eura – materijalna šteta

KLJUČNE RIJEČI

- *kritika političara*
- *zaštita ugleda*
- *sloboda izražavanja*

PRESUDE PREMA KOJIMA JE PODNOŠITELJ ZAHTJEVA MORAO ISPLATITI NAKNADU ŠTETE ZBOG POVREDE ČASTI I UGLEDA SUCIMA USTAVNOG SUDA PREDSTAVLJAJU POVREDU PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

**MUSTAFA
ERDOGAN I OSTALI
protiv TURSKE**

*zahtjev broj 346/04
presuda od 27. svibnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji ovog zahtjeva su turski državljanin, profesor ustavnog prava i Liberte A.S., izdavač kvartalnog pravnog časopisa *Liberal Thinking*.

Godine 2001. g. Erdogan objavio je članak u časopisu *Liberal Thinking* u kojem je kritizirao suce Ustavnog suda zbog raspuštanja političke stranke Fazilet. Članak je propitivao jesu li, u pravnom smislu, ispunjeni uvjeti za raspuštanje političke stranke, koja je navodno djelovala suprotno načelima sekularizma. Članak je insinuirao da su suci nekompetentni, dovodeći u pitanje i njihovu nepristranost.

Tri suca pokrenula su postupke protiv podnositelja, navodeći da članak predstavlja ozbiljan napad na njihovu čast i ugled. Domaći sudovi zaključili su u svojim odlukama da izrazi koji su korišteni u članku kojima se implicira nedovoljna neovisnost i stručnost sudaca Ustavnog suda predstavljaju klevetu. Podnositeljima je naloženo da svakom sucu isplate naknadu štete.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je utvrdio da odluke domaćih sudova predstavljaju zakonito miješanje u pravo na

slobodu izražavanja podnositelja. Međutim, ocijenio je da takvo miješanje nije bilo „nužno u demokratskom društvu“ radi zaštite ugleda i prava drugih, u smislu članka 10. Konvencije. Naime, Sud je ponovio da pitanja koja se tiču funkcioniranja pravosudnog sustava predstavljaju pitanja od općeg interesa koja uživaju zaštitu članka 10. Konvencije. Sporni članak napisao je pripadnik akademske zajednice u kontekstu rasprave od općeg interesa koja se u to vrijeme odvijala u Turskoj, o načinu na koji je Ustavni sud presudio u konkretnom slučaju. Sud je naglasio važnost akademske slobode te pojasnio da takva sloboda nije ograničena samo na akademska i znanstvena istraživanja, već se proteže i na slobodno izražavanje stavova pripadnika akademske zajednice u okviru područja njihovog istraživačkog, profesionalnog i stručnog djelovanja, čak i kad su ti stavovi kontroverzni ili nepopularni. S druge strane, pripadnici sudstva, kada postupaju u okviru svoje službe, mogu očekivati da će biti izloženi kritikama.

Iako se ne može reći da su se suci svojevrijem izložili pomnom preispitivanju svake njihove riječi i djela do one mjere koja se odnosi na političare, kad je riječ o kritikama izvršavanja njihove službene dužnosti, dopuštene granice kritike šire su nego u odnosu na obične građane.

Dakle, sudovi, kao i druge javne institucije, nisu imuni na kritiku i preispitivanje. Međutim, treba jasno razlikovati kritiku i uvredu. Sud je jasno rekao da sudstvo mora uživati javno povjerenje, te da ga treba zaštititi od neosnovanih destruktivnih napada.

No, nacionalni sudovi u Turskoj nisu smjestili rječnik i izraze korištene u članku u kontekst u kojem su oni izraženi. Stoga, iako su neke primjedbe iz članka bile oštre, većinom su one bile općeniti vrijednosni sudovi, potkrijepljeni dostatnom činjeničnom osnovom. Nisu se mogle smatrati neprovociranim osobnim napadom na tri suca. Uz to, članak je objavljen u kvartalnom pravnom časopisu, a ne u popularnim dnevnim novinama.

Iako se ne može reći da su se suci svojevrijemno izložili pomnom preispitivanju svake svoje riječi i djela do one mjere koja se odnosi na političare, kad je riječ o kritikama izvršavanja njihove službene dužnosti, dozvoljene granice kritike šire su nego u odnosu na obične građane.

Prema tome, nacionalni sudovi nisu ostvarili ravnotežu između prava podnositelja da prenesu mišljenje g. Erdogana o temi od općeg interesa i prava sudaca da budu zaštićeni od uvreda. Sud je stoga utvrdio da razlozi koje su

iznijeli domaći sudovi za miješanje u pravo na slobodu izražavanja podnositelja nisu bili dostatni da bi se miješanje moglo smatrati „nužnim u demokratskom društvu“ u cilju zaštite ugleda drugih.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Na ime materijalne štete – iznos koji je g. Erdogan isplatio trojici sudaca
7.500,00 eura – nematerijalna šteta

KLJUČNE RIJEČI

- *kritika Ustavnog suda*
- *razlikovanje kritike i uvrede*
- *akademski sloboda*

ČLANAK 11.

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupiti radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

ZBOG GUBITKA STATUSA CRKVE VJERSKIM JE ZAJEDNICAMA POVRIJEĐENO PRAVO NA SLOBODU ISPOVIJESTI I UDRUŽIVANJA

MAGYAR KERESZTENY
MENNONITA EGYHAZ I
OSTALI protiv
MAĐARSKE

zahtjevi br. 70945/12 i dr.
presuda od 8. travnja 2014.

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su različite vjerske zajednice, njihovi predstavnici i članovi. Prije usvajanja novog Zakona o crkvama koji je stupio na snagu u siječnju 2012. godine, vjerske zajednice u Mađarskoj bile su registrirane kao crkve te financirane od strane

države. Prema novom Zakonu, koji je donesen zbog toga što su određene crkve zloupotrebljavale prava koja su imala, država je nastavila financirati samo određeni broj crkava. Sve ostale vjerske zajednice izgubile su po sili zakona status crkve, uključujući i podnositelje, ali su i dalje imale pravo nastaviti djelovati kao udruge koje obavljaju vjerske aktivnosti.

Međutim, Ustavni sud je utvrdio da određene odredbe predmetnog Zakona nisu bile u skladu s Ustavom. Stoga je 2013. godine donesen novi Zakon prema kojemu je vjerskim zajednicama kao što je i podnositeljeva, vraćen status crkve. Prema tom zakonu, vjerske su zajednice, ukoliko su željele vratiti financijske povlastice koje su imale prije, morale podnijeti zahtjev Parlamentu tražeći da budu registrirane kao inkorporirane crkve, sa svim financijskim i monetarnim pravima. Hoće li im zahtjev biti odobren, ovisilo je o broju njihovih članova, dužini njihovog postojanja i dokazu da ne predstavljaju prijetnju demokratskom poretku.

❖ OCJENA SUDA

Ukidanje statusa crkve vjerskim zajednicama predstavlja miješanje u prava zajamčena čl. 9. i čl. 11. Konvencije. Nedvojbeno je da je navedeno miješanje bilo utemeljeno na zakonu. Sud je prihvatio i činjenicu da je takva mjera imala opravdanu svrhu u sprječavanju kriminala i to pogotovo sprječavanje nedopuštenih aktivnosti kojima su se bavile pojedine crkve.

Što se tiče pitanja jesu li takve mjere bile nužne u demokratskom društvu u skladu s čl. 11. Konvencije, Sud navodi da čl. 9. i čl. 11. zahtijevaju od države da vjerskim zajednicama osigura stjecanje pravne sposobnosti u okviru građanskog prava. Međutim, navedeni članci ne jamče pravo vjerskim zajednicama da imaju određeni pravni status. No, razlike u pravnom statusu vjerskih zajednica ne smije neke od njih prema mišljenju javnosti stavljati u nepovoljniji položaj. Sud je ustanovio kako u brojnim zemljama priznavanje određene vjerske zajednice kao crkve utječe na njen

ugled u društvu, s obzirom da se na vjersku zajednicu kojoj nije priznat status crkve može gledati kao na sumnjivu sektu. Ukoliko država samo nekim vjerskim zajednicama osigura podršku i priznavanje njihovog statusa, to može dovesti do stavljanja u nepovoljan položaj pripadnika onih vjerskih zajednica kojima jednaka prava nisu osigurana.

*Država mora biti nepristrana
prilikom dodjeljivanja statusa
crkve vjerskim zajednicama te
prilikom dodjeljivanja
državnih potpora.*

Vjerske zajednice koje su podnijele zahtjev Sudu izgubile su status crkve koji im je jamčio određene povlastice kao što su donacije i subvencije. Dakle, postojeće i djelatne crkve izgubile su pravni status, što je imalo dalekosežne materijalne posljedice, kao i posljedice za njihovu reputaciju.

Sud je prihvatio zabrinutosti mađarske Vlade zbog činjenice da su neke, od velikog broja registriranih crkava, zlorabljivale pravo na državne subvencije bez da su se bavile religijskim aktivnostima. Međutim, mađarska Vlada nije dokazala da se navedeni problem nije mogao riješiti umjerenijim rješenjima, primjerice putem sudskog postupka ili brisanjem iz registra crkve za koju se ustanovi da zlorabljiva zajamčena prava. Naime, protiv podnositelja nikada nije pokrenut nikakav postupak zbog nezakonitosti ili zlorababa.

Što se tiče mogućnosti podnositelja za ponovnim stjecanjem statusa inkorporirane crkve, Sud je ustanovio kako situacija u kojoj vjerske zajednice ovise o glasovima političkih stranaka nije u skladu s obvezom države da primijeni nepristrane i objektivne kriterije u ovom pitanju. Mađarska Vlada nije objasnila zbog čega je trebalo ponovno ispitivati predstavljaju li vjerske zajednice kojima je već dodijeljen status crkve opasnost za društvo.

Članak 9. Konvencije ne obvezuje državu članicu da osigura vjerskim zajednicama i njihovim članovima pravo na dodatna sredstva financiranja iz državnog proračuna.

Međutim, država nije pod jednakim uvjetima provodila postupak dodjeljivanja subvencija vjerskim zajednicama. Prema novom Zakonu o crkvama, samo su određene vjerske zajednice izgubile pravo na državne potpore jer nisu ispunile zakonom previđene uvjete i to prvenstveno uvjet minimalnog broja članova te godine postojanja.

Sud je naglasio kako država mora biti nepristrana prilikom dodjeljivanja statusa crkve vjerskim zajednicama te prilikom dodjeljivanja državnih potpora. Pri tom se država mora rukovoditi dobro utvrđenim kriterijima, kao što su primjerice materijalne potrebe zajednice. Sud je ustanovio kako nije bilo opravdano razlikovanje u postupanju prema kojemu su pravo na financijsku potporu imale samo inkorporirane crkve.

Iako podnositelji kao zajednice nisu bili onemogućeni u prakticiranju svoje vjere, nisu im bile dostupne određene privilegije koje su imale crkve, što je od značaja za njihovo zajedničko pravo na slobodu vjeroispovijesti.

Ukidanjem statusa crkve podnositeljima i uspostavljanjem politički obojenog postupka ponovne registracije, te drugačijim tretmanom podnositelja u odnosu na inkorporirane crkve nadležne vlasni su zanemarile svoju neutralnost. Svi ovi elementi navode Sud na zaključak da sporne mjere nisu bile „nužne u demokratskom društvu“. Stoga je došlo do povrede čl. 11. u svezi s čl. 9. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravni status vjerskih zajednica*
- *financiranje vjerskih zajednica iz proračuna*
- *zajedničko pravo na slobodu vjeroispovijesti*

ČLANAK 13.

PRAVO NA DJELOTOVORAN PRAVNI LIJEK

Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

ŠPANJOLSKE VLASTI TREBALE SU OBUSTAVITI POSTUPAK DEPORTACIJE DOK SE NE ISPITAJU NAVODI PODNOSITELJA DA BI U SLUČAJU DEPORTACIJE BILI IZLOŽENI OPASNOSTI.

A. C. I OSTALI protiv ŠPANJOLSKE

*zahtjev br. 6528/11
presuda od 22. travnja 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji prigovaraju kako im nije omogućeno da pred nadležnim španjolskim sudovima iznesu svoje argumente vezane za rizik kojemu bi bili izloženi ako bi ih se vratilo u Maroko.

U razdoblju od siječnja 2011. godine pa do kolovoza 2012. godine, podnositelji su pomoćnim čamcima stigli na obalu Kanarskog otočja, nakon što su pobjegli iz kampa *Gdem Izik* koji se nalazi na području zapadnog dijela Sahare, a koji su marokanske vlasti prisilno razmontirale. Podnositelji su nekoliko dana kasnije podnijeli zahtjev za pružanje međunarodne zaštite. Nakon provedenog

postupka, španjolsko Ministarstvo unutarnjih poslova je odbacilo njihov zahtjev. Ministarstvo je također donijelo nalog o deportaciji podnositelja.

Dana 21. siječnja 2011. godine, 13 podnositelja zatražilo je da se sudskim putem preispita navedena odluka Ministarstva unutarnjih poslova te da se privremeno obustavi nalog o njihovoj deportaciji. Dana 27. siječnja 2011. godine, španjolski sud naložio je upravnim tijelima da privremeno obustave postupak deportacije podnositelja dok se ne ispituju navodi o riziku kojemu bi bili izloženi u slučaju povratka u Maroko. Španjolski sud je u razdoblju od siječnja 2011. godine pa do rujna 2012. godine odbacio zahtjeve podnositelja kojima su tražili odgodu izvršenja naloga o deportaciji. Podnositelji su u navedenom razdoblju podnijeli 30 zahtjeva Sudu za izdavanjem privremenih mjera sukladno pravilu 39. Poslovnika Suda. Podnositelji su u navedenom zahtjevu istaknuli kako su ranije tijekom uhićenja i rastavljanja kampa bili izloženi zlostavljanju od strane marokanske vlasti zbog svog podrijetla. Neki od podnositelja također su naveli kako bi u slučaju povratka bili izloženi opasnosti s obzirom da su već ranije zbog odmazde pretrpjeli fizičke napade od strane policije, a neki od članova njihovih obitelji bili su podvrgnuti seksualnom zlostavljanju. Sud je španjolsku Vladu obavijestio kako podnositelji ne bi smjeli biti vraćeni u zemlju podrijetla za vrijeme trajanja postupka pred Sudom. Nakon što je odbačen zahtjev podnositelja za sudskim preispitivanjem odluke Ministarstva unutarnjih poslova, podnositelji su Vrhovnom sudu podnijeli reviziju. S obzirom da je navedeni postupak i dalje u tijeku, Sud trenutno ne raspolaže s nikakvim informacijama u svezi s ishodom postupka povodom revizije.

❖ OCJENA SUDA

Sud naglašava kako pojam učinkovitog pravnog sredstva zahtijeva mogućnost privremene obustave naloga o deportaciji kada

osobi prijeti opasnost od zlostavljanja i mučenja te pogotovo povrede prava na život.

Iako Sud uzima u obzir potrebu da se zahtjevi ovakve prirode rješavaju po hitnoj proceduri, navedeno ne smije umanjiti učinkovitost postupovnih mjera kojima se osigurava zaštita podnositelja od proizvoljne odluke o deportaciji.

Zadaća Suda u predmetnom slučaju nije bila ispitati bi li došlo do povrede čl. 2. i čl. 3. Konvencije u slučaju deportacije podnositelja, s obzirom da su prvenstveno španjolska tijela bila obvezna ispitati navode podnositelja i procijeniti rizik kojemu bi isti bili izloženi u slučaju deportacije. Sud je trebao ispitati postoje li odgovarajuće mjere koje bi zaštitile podnositelje od proizvoljne odluke o deportaciji.

Sud je ustanovio kako su podnositelji iskoristili pravna sredstva dostupna u španjolskom pravnom sustavu u svezi s prigovorima u okviru čl. 2. i čl. 3. Konvencije: podnijeli su zahtjev za pružanje međunarodne pomoći kojeg je nakon provedenog postupka odbilo Ministarstvo unutarnjih poslova. Kako navedeni postupak nije imao odgodni učinak, podnositelji su zatim zatražili odgodu izvršenja naloga o deportaciji.

Međutim, nadležni sudovi odbacili su podnositeljeve zahtjeve za odgodu izvršenja naloga za deportaciju s obrazloženjem kako ne postoje osobito hitni razlozi koji bi opravdali odgodu deportacije. S obzirom na hitnu

prirodu tog postupka podnositelji nisu bili u mogućnosti iznijeti daljnja objašnjenja glede straha od deportacije. Navedeno je imalo štetan utjecaj na podnositelje s obzirom da je postupak povodom zahtjeva za odgodu izvršenja naloga o deportaciji bio jedini način koji im je mogao osigurati zaštitu od povratka u Maroko. Iako Sud uzima u obzir potrebu da se zahtjevi ovakve prirode rješavaju po hitnoj proceduri, naglašava kako navedeno ne bi smjelo umanjiti učinkovitost postupovnih mjera kojima se osigurava zaštita podnositelja od proizvoljne odluke o deportaciji.

Štoviše, s obzirom da ni zahtjev podnositelja za preispitivanjem sudske odluke nije imao odgodni učinak, primjena pravila 39. Poslovnika Suda predstavljala je jedino sredstvo kojim bi došlo do odgode deportacije. Da nije došlo do intervencije Suda, podnositelji bi bili deportirani natrag u Maroko bez da je prethodno njihov zahtjev za pružanje međunarodne pomoći bio pravodobno i detaljno ispitan.

Sukladno navedenom, Sud je utvrdio kako je u ovom predmetu došlo do povrede čl. 13. Konvencije u svezi s čl. 2. i čl. 3. iste.

Isto tako, Sud smatra kako Španjolska podnositeljima treba osigurati boravak na vlastitom teritoriju dok se ne riješi postupak pred Vrhovnim sudom.

KLJUČNE RIJEČI

- *deportacija*
- *odgodni učinak pravnog sredstva za preispitivanje naloga o deportaciji*
- *učinkovito pravno sredstvo*
- *pravilo 39. Poslovnika Suda*

ČLANAK 14.

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

PODNOŠITELJ JE ISKLJUČEN IZ KRUGA OSOBA KOJE IMAJU PRAVO NA OBITELJSKI DODATAK ISKLJUČIVO ZBOG SVOJE NACIONALNOSTI

DHAHBI protiv ITALIJE

*zahtjev broj 17120/09
presuda od 8. travnja 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva bio je državljanin Tunisa koji je u relevantnom razdoblju živio u Italiji na temelju zakonite boravišne i radne dozvole. Godine 2001. podnositelj je zatražio obiteljski doplat, sukladno Zakonu iz 1998. godine. Smatrao je kako mu, unatoč tome što nije talijanski državljanin, što je bio zakonski uvjet, pripada pravo na navedeni doplat temeljem Euro-mediteranskog sporazuma koji je Italija ratificirala 1997. godine.

Nakon što je njegov zahtjev odbijen, podnositelj je podnio žalbu. U žalbi je zatražio da nadležni žalbeni sud postavi prethodno pitanje Sudu Europske unije u Luksemburgu o tome je li, prema Euro-mediteranskom

sporazumu, dozvoljeno tuniskom radniku odbiti zahtjev za obiteljski dodatak iz Zakona iz 1998. godine. Žalbeni sud, da potom i revizijski sud odbili su podnositeljev zahtjev za obiteljski dodatak, bez postavljanja prethodnog pitanja Sudu Europske unije.

❖ **OCJENA SUDA**

Nacionalni sudovi protiv čijih odluka nema prava žalbe prema domaćem pravu obvezni su obrazložiti svoje odbijanje da podnesu prethodno pitanje Sudu Europske unije o tumačenju prava Europske unije, imajući u vidu iznimke koje su uspostavljene u sudskoj praksi Suda Europske unije. Trebaju, dakle, iznijeti razloge zbog kojih smatraju da pitanje nije relevantno, da je Sud Europske unije već protumačio spornu odredbu ili da je očigledno na koji način treba primijeniti europsko pravo, bez ikakve dvojbe.

Stoga, kad Europski sud razmatra članak 6. Konvencije u ovom kontekstu, njegova je dužnost utvrdili jesu li domaće odluke odgovarajuće obrazložene. U ovom predmetu, Sud je utvrdio da protiv odluke Kasacijskog suda nije postojalo pravo žalbe. Stoga je taj sud bio obavezan obrazložiti zbog čega odbija postaviti prethodno pitanje o primjeni europskog prava. Međutim, Kasacijski sud nije se ni na koji način osvrnuo na zahtjev za postavljanje prethodnog pitanja Sudu Europske unije, niti je obrazložio zbog čega smatra da tom sudu ne treba postaviti prethodno pitanje. Dakle, iz obrazloženja nije razvidno smatra li nadležni domaći sud to pitanje irelevantnim za predmet, ili smatra da je pitanje odnosi na odredbu europskog prava koja je dovoljno jasna ili već protumačena od strane Suda Europske unije ili pak da je domaći sud jednostavno ignorirao pitanje. Obrazloženje Kasacijskog suda ne sadrži nikakvo pozivanje na sudsku praksu Suda Europske unije. Ovo je Sudu dostatno da zaključi da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Ne dovodeći u pitanje široku slobodu procjene koju uživa država u području socijalne politike, „proračunski razlozi“ koje je iznijela Vlada nisu dovoljni da uvjere Sud kako je razlika u postupanju bila proporcionalna, a time i sukladna članku 14. Konvencije.

Budući da se pitanje povrede članka 14. Konvencije i diskriminacije uvijek razmatra zajedno s pitanjem povrede nekog od drugih temeljnih prava iz Konvencije, Sud je razmatrao je li došlo do povrede članka 14. zajedno s člankom 8. Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života).

Sud je utvrdio kako je podnositelj zahtjeva tretiran drugačije od radnika EU koji su, poput njega, imali velike obitelji. Za razliku od tih radnika, on nije ma pravo na obiteljski dodatak jer nije bio državljanin države članice EU.

Dakle, podnositelj je isključivo zbog svog državljanstva bio u lošijem položaju od drugih osoba u sličnoj situaciji.

Pri ocjeni je li postojalo objektivno i razumno opravdanje za takvu razliku u postupanju, Sud je primijetio da je podnositelj imao zakonitu boravišnu i radnu dozvolu u Italiji, što znači da je dugoročno boravio u Italiji, a njegov je boravak bio u skladu s imigracijskim propisima. Bio je osiguran kod tijela kojem je plaćao jednake iznose osiguranja, na isti način i na istoj osnovi kao i radnici EU. Dakle, nije pripadao krugu osoba koje ne doprinose financiranju javnih službi, a kojima bi država imala legitiman interes ograničiti pristup skupim javnim uslugama.

Iako je Sud prihvatio „nedovoljna proračunska sredstva“ kao legitiman cilj zbog kojeg je

podnositelju odbijen zahtjev za obiteljski dodatak, naglasio je kako taj cilj sam po sebi ne opravdava različito postupanje prema podnositelju, te da su vlasti trebale postići pravičnu ravnotežu u odnosu na upotrijebljenu mjeru.

U pogledu proporcionalnosti mjere, Sud je utvrdio da je razlog zbog kojeg podnositelju nije odobren obiteljski dodatak isključivo njegova nacionalnost. Sud je naglasio kako bi ga samo vrlo jaki razlozi mogli navesti na to da zaključi kako je razlika u postupanju isključivo na temelju nacionalnosti sukladna Konvenciji. U okolnostima ovog predmeta, ne dovodeći u pitanju široku slobodu procjene koju uživa država u području socijalne politike, „nedostatak proračunskih sredstava“ koji je Vlada iznijela kao razlog nije dovoljan da uvjere Sud kako je razlika u postupanju bila proporcionalna, a time i sukladna članku 14. Konvencije. Zbog toga je utvrdio povredu članka 14. zajedno s člankom 8. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKADA

9.416,05 eura - materijalna šteta

10.000,00 eura - troškovi postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *postavljanje prethodnog pitanja Sudu Europske unije u Luksemburgu*
- *primjena prava Europske unije*
- *nedovoljno obrazloženje odluka domaćih sudova*
- *diskriminacija temeljem državljanstva*

ČLANAK 41.

PRAVIČNA NAKNADA

Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.

ČLANAK 41. KONVENCIJE PRIMJENJIV I NA MEĐUDRŽAVNE SPOROVE JER JE NJEGOV SMISAO SUKLADAN SMISLU REPARACIJA U MEĐUNARODNOM JAVNOM PRAVU.

CIPAR protiv TURSKE

*zahtjev broj 25781/94
presuda Velikog vijeća o pravičnoj
naknadi od 12. svibnja 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Dana 10. svibnja 2001. godine Veliko vijeće je donijelo presudu u međudržavnom sporu između Cipra i Turske u kojoj je utvrdilo brojne povrede Konvencije koje je počinila Turska, a koje proizlaze iz vojnih operacija koje je provela na sjevernom Cipru u srpnju i kolovozu 1974. godine, trajne podjele ciparskog teritorija i aktivnosti Turske Republike Sjevernog Cipra. U pogledu pitanja pravične naknade, Veliko vijeće je jednoglasno zaključilo da pitanje nije sazrelo za odlučivanje, te je odgodilo odluku o tome.

Izvršenje presude od 10. svibnja 2001. godine još je uvijek u razmatranju Odbora ministara Vijeća Europe.

Dana 31. kolovoza 2007. godine ciparska Vlada je obavijestila Sud da namjerava podnijeti zahtjev Velikom vijeću da ponovno razmotri pitanje pravične naknade. Dana 11. ožujka 2010. godine ciparska Vlada je postavila zahtjev za pravičnu naknadu koja se odnosi na nestale osobe, u odnosu na koje je Sud utvrdio povredu članka 2., 3. i 5. Konvencije. Konačni zahtjev Cipar je postavio dana 18. lipnja 2012. godine – u odnosu na nestale osobe i povrede počinjene protiv grčkih Ciprana iz enklave na poluotoku Karpasu.

❖ **OCJENA SUDA**

Primjena članka 41. u međudržavnim sporovima

Sud je do sada samo u jednom međudržavnom sporu odlučivao o primjeni članka 41. o pravičnoj naknadi - riječ je o predmetu Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva. Osnovno je pravilo međunarodnog prava, kada je riječ o povredi ugovorne obveze od strane države, da povreda neke obveze povlači za sobom obvezu da se povreda ispravi na odgovarajući način. Imajući u vidu narav članka 41. Konvencije i opća pravila međunarodnog prava, Sud smatra da međudržavni sporovi ne mogu biti izuzeti iz njegovog dosega. Smisao članka 41. Konvencije u osnovi je sukladan smislu reparacija u međunarodnom javnom pravu. Stoga je članak 41. Konvencije primjenjiv i na međudržavne sporove.

Međutim, imajući u vidu narav Konvencije, treba navesti da je pojedincima, a ne državi, izravno ili neizravno povrijeđeno jedno ili više konvencijskih prava. Stoga, kada se dodjeljuje pravična naknada u međudržavnim sporovima, to uvijek treba činiti u korist individualnih žrtava.

Dodjela pravične naknade

Sud primjećuje da je ciparska Vlada podnijela zahtjeve za pravičnu naknadu za povrede počinjene protiv dvije precizno i objektivno određene grupe ljudi, i to 1456 nestalih osoba i grčkih Ciprana iz enklave na poluotoku Karpas. Pravična naknada potraživana je u korist pojedinačnih žrtava, a ne kao naknada ciparskoj državi za povredu njezinih prava. Sud je zaključio da ciparska Vlada ima pravo potraživati pravičnu naknadu prema članku 41. Konvencije u pogledu navedenih grupa ljudi, te da je u ovom slučaju opravdano dosuditi pravičnu naknadu.

Kada se dodjeljuje pravična naknada u međudržavnim sporovima, to uvijek treba činiti u korist individualnih žrtava.

Sud je ciparskoj Vladi dosudio ukupan iznos od 30.000.000,00 eura na ime nematerijalne štete koju su pretrpjeli bliski srodnici nestalih osoba, te 60.000.000,00 eura na ime nematerijalne štete koju su pretrpjeli stanovnici grčke enklave na poluotoku Karpas. Uspostavljanje učinkovitog sustava raspodjele ovih iznosa pojedinim žrtvama ostavljeno je

ciparskoj Vladi, uz nadzor Odbora ministara Vijeća Europe.

Osim zahtjeva za pravičnu naknadu, Cipar je postavio i zahtjev da se donese „deklaratorna presuda“ kojom se potvrđuje da se Turska dužna suzdržati od svih akata kojima podržava, odnosno ne sankcionira nezakonitu prodaju i iskorištavanje imovine grčkih Ciprana. Sud nije ulazio u pitanje može li se prema Konvenciji donijeti „deklaratorna presuda“, jer je, kako je istaknuo, nesporno da je tužena država obavezna poštovati osnovnu presudu o meritumu, u kojoj je utvrđena kontinuirana povreda članka 1. Protokola br. 1. zbog nemogućnosti grčkih Ciprana da uživaju svoja vlasnička prava. Odbor ministara nadležan je osigurati da turska Vlada ispuní svoje obveze iz osnovne presude, s time da se dozvoljavanje i sudjelovanje u nezakonitoj prodaji imovine grčkih Ciprana ne može smatrati ispunjavanjem obveza iz osnovne presude.

KLJUČNE RIJEČI

- *međudržavni spor*
- *pravična naknada*
- *individualne žrtve*
- *nadležnost Odbora ministara Vijeća Europe u izvršenju presuda*

ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1

PRAVO NA MIRNO UŽIVANJE VLASNIŠTVA

1. Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

NEMA POVREDE – RUMUNJSKI ZAKON PREDVIĐA DOSTUPAN I UČINKOVIT MEHANIZAM OBEŠTEĆENJA ZA POVREDE PRAVA VLASNIŠTVA NASTALE ZBOG NACIONALIZACIJE TIJEKOM KOMUNISTIČKOG REŽIMA

PREDA I OSTALI PROTIV RUMUNJSKE

zahtjevi broj 9584/02, 33514/02,
38052/02, 25821/03, 29652/03,
3736/03, 17750/03, 28688/04
presuda od 29. travnja 2014.

❖ ČINJENICE

Zahtjev Sudu podnijelo je 14 rumunjskih i 2 njemačka državljana prigovarajući kako zakoni koji reguliraju pravo na obeštećenje za

nacionalizaciju nekretnina nisu učinkoviti. Isto tako, neki od podnositelja prigovaraju da je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku s obzirom na duljinu trajanja parničnog postupka povodom zahtjeva za povrat nacionaliziranih nekretnina.

Tijekom komunističkog režima nacionalizirana je imovina u vlasništvu podnositelja. Nakon pada režima, predmetna imovina vraćena je podnositeljima sukladno zakonima o povratu nacionalizirane imovine.

Dana 12. listopada 2010. godine Sud je donio pilot presudu u predmetu *Maria Atanasiu i ostali protiv Rumunjske* u kojoj je ustanovio kako Rumunjska mora poduzeti učinkovite mjere kojima će osigurati odgovarajući kompenzacijski mehanizam i djelotvornu zaštitu prava zajamčenih čl. 6 .st. 1. Konvencije (pravo na suđenje u razumnom roku) te čl. 1. Protokola 1. (pravo na mirno uživanje vlasništva).

Dana 16. svibnja 2013. godine, rumunjski parlament izglasao je Zakon br. 165/2013 kojim se regulira okončanje postupka povrata ili naknade za oduzetu imovinu tijekom komunističkog režima.

Ovaj predmet je prvi koji je Sud ispitivao nakon donošenja pilot presude u predmetu *Maria Atanasiu i ostali protiv Rumunjske*.

Riječ je o složenom predmetu prvenstveno zbog vremena koje je proteklo od trenutka od kada je podnositeljima oduzeta imovina te zbog razvoja političke situacije i pravnih rješenja koja su se predlagala nakon pada komunističkog režima.

❖ OCJENA SUDA

Vezano za navodnu povredu čl. 1. Protokola br. 1.

Sud je trebao odlučiti jesu li pravna sredstva zajamčena Zakonom br. 165/2013 te način njihovog ostvarivanja bili učinkoviti u slučaju podnositelja.

Sud je ustanovio kako Zakon br. 165/2013 nije ukinuo dotadašnje zakone koji su regulirali pitanje povrata nacionalizirane imovine već ih je na određeni način izmijenio ili nadopunio.

Predmetni zakon je uveo novi kompenzacijski postupak po tzv. bodovnom principu, koji je omogućavao podnositeljima zahtjeva da sudjeluju na javnim dražbama. Ukoliko se bodovi ne bi koristili za kupnju nekretnine na dražbi, Zakon je dopuštao dodjelu novčane naknade. Iznos novčane naknade određivao se temeljem tržišne vrijednosti predmetne nekretnine te se mogao isplaćivati u ratama. Zakon je za svaku fazu upravnog postupka predviđao odgovarajući rok te pravo na sudsko preispitivanje odluke. Na takav način domaći su sudovi imali priliku ispitati zakonitost odluka upravnih tijela, i kada je to bilo potrebno, dodijeliti naknadu. U slučajevima u kojima je postojalo nekoliko dokumenata koji su ovlašćivali nekoliko osoba u pogledu istog zemljišta, Zakon je predviđao poništenje zadnjeg, odnosno zadnjih dokumenata i dodjelu novčane naknade. Sud je primijetio kako Zakon ne regulira pitanje sudskih odluka koje su jamčile jednaka prava za nekoliko osoba u pogledu iste zgrade.

S obzirom na slobodu procjene koju uživa država te jamstva osigurana Zakonom br. 165/2013, Sud je ustanovio kako je predmetni Zakon predvidio dostupan i učinkovit mehanizam obeštećenja za navodne povrede prava na mirno uživanje vlasništva. Međutim, Sud je ustanovio kako navedeni Zakon ne sadrži odredbe kojima bi se reguliralo pitanje obeštećenja u slučajevima kada postoji nekoliko ovlaštenika u pogledu iste zgrade.

Sud je primijetio kako bi se s obzirom na rokove propisane Zakonom, završetak postupaka i isplata naknada mogli odužiti. Ovakvo iznimno stanje stvari je nužno s obzirom na činjeničnu i pravnu složenost predmetne situacije u kojoj je proteklo više od 60 godina od nacionalizacije nekretnina što je prouzročilo brojne promjene i u vlasničkim odnosima i načinu korištenja. Sud je ustanovio kako rokovi predviđeni Zakonom ne dovode u pitanje učinkovitost revidiranog mehanizma obeštećenja te kako su u skladu sa zahtjevima iz čl. 6. Konvencije. Budući da je Zakon tek nedavno donesen, još uvijek ne postoji nikakva sudska ili upravna praksa vezana za njegovu

Okolnosti slučaja predstavljaju iznimku od općeg pravila prema kojemu Sud ispituje je li podnositelj iscrpio domaća sredstva u trenutku podnošenja zahtjeva. Svrha predmetnog Zakona je omogućiti obeštećenje za one povrede o kojima se razmatralo u pilot-presudi Maria Atanasiu i ostali protiv Rumunjske te smanjiti broj potencijalnih zahtjeva pred Sudom. S tim u svezi, čl. 4. Zakona se odnosi na zahtjeve koji su već podneseni Sudu u trenutku kada je Zakon stupio na snagu te mu je svrha bila obuhvatiti i one zahtjeve koji su trenutno u postupku pred Sudom.

primjenu. Stoga Sud za sada nije primijetio da bi sredstva predviđena predmetnim Zakonom bila neučinkovita. Sud je stoga utvrdio kako Zakon br. 165/2013 omogućava strankama da na nacionalnoj razini ostvare obeštećenje za navodno pretrpljene povrede, osim u slučajevima kada postoji nekoliko ovlaštenika u pogledu iste zgrade. Hoće se stranke iskoristiti pravo na obeštećenje, ovisi o njima. Vezano za pitanje jesu li podnositelji trebali iscrpiti domaća sredstva predviđena Zakonom br. 165/2013, Sud je primijetio kako je osam zahtjeva podneseno prije nego je predmetni Zakon stupio na snagu. Sud je mišljenja kako okolnosti slučaja predstavljaju iznimku od općeg pravila prema kojemu Sud ispituje je li podnositelj iscrpio domaća sredstva u trenutku podnošenja zahtjeva. Sud je primijetio kako je svrha predmetnog Zakona omogućiti obeštećenje za one povrede o kojima se razmatralo u pilot-presudi *Maria Atanasiu i ostali protiv Rumunjske* te smanjiti broj potencijalnih zahtjeva pred Sudom. S tim u svezi, čl. 4. Zakona se odnosi isključivo na

zahtjeve koji su već podneseni Sudu u trenutku kada je Zakon već stupio na snagu te mu je svrha bila obuhvatiti i one zahtjeve koji su trenutno u postupku pred Sudom. Nakon što je Sud ispitaio osam zahtjeva, ustanovio je kako (osim u pogledu zahtjeva br. 3736/03) iste treba odbaciti zbog neiscrpljivanja domaćih sredstava.

U zahtjevu br. 3736/03, podnositelji su naveli kako je i dalje na snazi odluka kojom je utvrđeno da im pripada pravo na stan u Bukureštu te stoga traže isplatu naknade zbog gubitka vlasništva nad istim. Sud je ponovio da se odlukom domaćih sudova kojom je utvrđeno kako je nacionalizacija nekretnina bila protuzakonita, potvrđuje činjenica kako je prije nacionalizacije, predmetna nekretnina bila u vlasništvu podnositelja. U pogledu odluke domaćih sudova da je nacionalizacija predmetnih zgrada bila protuzakonita te ih je stoga trebalo vratiti zakonitim vlasnicima, Sud je ustanovio sljedeće. Činjenica da im je oduzeto vlasništvo nad predmetnim nekretninama bez isplate odgovarajućeg obeštećenja kroz duže vremensko razdoblje, predstavlja povredu čl.1.Protokola br.1.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Sud je ustanovio kako Rumunjska podnositeljima zahtjeva br. 3736/03 treba osigurati uživanje njihovog prava vlasništva te ukoliko to ne učini obvezna je platiti istima iznos od 200.000,00 EUR na ime naknade materijalne štete. Nadalje, Sud je istim podnositeljima dodijelio zajednički iznos od 5.000,00 EUR na ime naknade nematerijalne štete te iznos od 3.000,00 EUR na ime troškova postupka.

KLJUČNE RIJEČI

- *nacionalizirana imovina*
- *sustav naknade za obeštećenje*
- *izvršavanje pilot-presude*
- *neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava*

ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 7

PRAVO NA ŽALBU U KAZNENIM PREDMETIMA

1. Svatko osuđen od suda za kazneno djelo ima pravo od višeg suda tražiti ponovno razmatranje svoje presude ili kazne. Ostvarenje toga prava, kao i razlozi iz kojih se ono može vršiti, uređuju se zakonom.

2. Od ovoga prava mogu se zakonom propisati iznimke za lakša kaznena djela, ili u slučajevima kad je nekoj osobi u prvom stupnju suđeno pred najvišim sudom ili ako je osuđena povodom žalbe protiv oslobađajuće presude.

NEMA POVREDE – PRIHVANJEM NAGODBE PODNOSITELJ SE SVJESNO ODREKAO PRAVA NA ŽALBU

NATSVLISHVILI I
TOGONIDZE protiv
GRUZIJE

*zahtjev br. 9043/05
presuda od 29. travnja 2014.*

❖ ČINJENICE

U razdoblju od 1993. godine do 1995. godine, I-podnositelj bio je gradonačelnik gruzijskog grada Kutaisi, a u razdoblju od 1995. do 2000. godine obnašao je funkciju generalnog direktora automobilske tvornice u istom gradu, jedne od najvećih javnih kompanija u Gruziji. Zajedno sa suprugom (II-podnositeljicom) imao je u vlasništvu 15.55% dionica navedene kompanije te su bili većinski dioničari odmah nakon države. Tijekom prosinca 2002. godine,

I-podnositelj je otet. Pušten je tek nakon što je njegova obitelj otmičarima platila otkupninu.

U ožujku 2004. godine, I-podnositelj je uhićen zbog sumnje da je protuzakonito doveo do smanjenja temeljnog kapitala kompanije te je optužen radi sklapanja fiktivnih ugovora. Isto tako optužen je da je koristio novac protivno interesima kompanije. Lokalna gruzijska televizija prenosila je njegovo uhićenje. Gruzijski guverner je izjavio kako je namjera države bila pronaći i identificirati sve one koji su neovlašteno koristili državna sredstva. U svojoj izjavi nije se direktno osvrnuo na I-podnositelja. Protiv I-podnositelja određen je pritvor. Tijekom prva četiri mjeseca boravka u pritvoru, I-podnositelj je smješten u istu ćeliju zajedno s muškarcem koji ga je oteo te s muškarcem koji je izdržavao kaznu zatvora.

Tijekom rujna 2004. godine, I-podnositelj je prihvatio nagodbu koju je predložilo tužiteljstvo. Nagodba je predviđala kako će protiv I-podnositelja biti donesena osuđujuća presuda bez prethodnog ispitivanja osnovanosti predmeta te će biti kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 35.000,00 GEL (oko 14.700,00 EUR). Tužiteljstvo je zauzvrat ponudilo smanjenje kazne. S obzirom da je I-podnositelj surađivao s nadležnim tijelima tijekom istrage (državi je vratio 22.5% dionica kompanije), domaći sud je u kaznenom postupku prihvatio nagodbu te donio osuđujuću presudu, iako I-podnositelj nije priznao krivnju. Protiv navedene odluke žalba nije bila dopuštena. I-podnositelj je odmah pušten na slobodu.

I-podnositelj u zahtjevu pred Sudom navodi kako je došlo do povrede prava na žalbu s obzirom da protiv sudske odluke kojom je prihvaćena nagodba nije bila dopuštena žalba. Prema njegovom mišljenju, uvjeti nagodbe nisu bili razumni. Nadalje, podnositelji ističu kako je došlo do povrede prava na pošteno suđenje. Isto tako, podnositelji navode kako je došlo i do povrede prava na zaštitu vlasništva, s obzirom na to da su ih nadležna tijela prisilila da bez ikakve naknade na državu prenesu dionice u njihovom vlasništvu te da podmire troškove postupka. Konačno, podnositelji ističu kako je došlo i do povrede prava na

pojedinačni zahtjev, s obzirom na to da je gruzijsko tužiteljstvo prijetilo da će protiv I-podnositelja poništiti nagodbu te ponovno pokrenuti postupak ukoliko ne odustane od zahtjeva pred Sudom.

❖ OCJENA SUDA

Vezano za navodne povrede čl. 6. st. 1. Konvencije i čl. 2. Protokola br. 7.

Sud je primijetio kako je u europskom kaznenom sustavu uobičajen postupak nagodbe između tužiteljstva i okrivljenika u kojemu može doći do smanjenja kazne ako okrivljenik prizna krivnju. Činjenica da nagodba može prouzročiti odricanje od određenih procesnih prava, ne predstavlja sama po sebi problem u okviru čl. 6. Konvencije. Međutim, Sud naglašava kako je važno da takvo odricanje ne dovede do zlouporabe prava te da nije suprotno javnom interesu.

Pristajanjem na nagodbu podnositelj se odrekao prava da njegov predmet bude ispitivan u meritumu. Stoga je Sud morao ispitati je li podnositelj dobrovoljno pristao na nagodbu, potpuno svjestan svih činjenica i pravnih posljedica, te je li postojala sudska kontrola sadržaja i pravičnosti nagodbe.

Što se tiče samih činjenica predmeta, Sud primjećuje kako je sam I-podnositelj pokrenuo postupak nagodbe. I-podnositelj je imao pristup spisu predmeta, a tijekom postupka nagodbe zastupala su ga dvojica odvjetnika. Prije nego je sud prihvatio predmetnu nagodbu, I-podnositelj je izričito potvrdio kako razumije sadržaj i pravne posljedice iste te kako izjavu o prihvaćanju nije dao pod prisilom već svojevolarno.

Nadležni domaći sud je zaprimio pisanu izjavu o nagodbi koju je potpisao I-podnositelj nakon čega se upustio u ispitivanje uvjeta nagodbe te postupka pregovaranja. Domaći sud pri tom nije bio vezan uvjetima nagodbe. Nadležni sud imao je ovlast ocijeniti prikladnost sankcije koju je predložilo tužiteljstvo, smanjiti je, ili odbaciti sporazum u cijelosti, ovisno o vlastitoj procjeni pravičnosti nagodbe. Nadležni sud ispitaio je na javnom

Činjenica da nagodba može prouzročiti odricanje od određenih procesnih prava, ne predstavlja sama po sebi problem u okviru čl. 6. Konvencije.

Važno da takvo odricanje ne dovede do zlouporabe prava te da nije suprotno javnom interesu.

...
Može se očekivati da će opseg prava na žalbu protiv odluke koja je proizašla iz sudske nagodbe, biti manji od opsega prava na žalbu protiv od odluke koja je ishod redovnog kaznenog postupka.

ročištu i to jesu li optužbe protiv podnositelja osnovane i potkrijepljene *prima facie* dokazima.

Vezano za navodnu povredu čl. 2. Protokola br. 7. prema kojoj I-podnositelj nije imao pravo na žalbu protiv odluke domaćeg suda kojom je prihvaćena nagodba, Sud navodi sljedeće: Prema mišljenju Suda, prihvaćajući nagodbu, I-podnositelj se svojevolarno odrekao prava na žalbu.

Sud je zaključio kako je I-podnositelj izjavu o prihvaćanju nagodbe dao svojevolarno i svjesno. Pri tom gruzijsko tužiteljstvo nije niti prisiljavalo I-podnositelja niti mu je davalo lažna obećanja. Dapače, tužiteljstvo je osiguralo potrebne mjere radi sprječavanja moguće zlouporabe prava. Isto tako, Sud navodi kako nagodba nije bila protivna javnom interesu. Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako nije došlo do povrede čl. 6. st. 1. Konvencije niti čl. 2. Protokola br. 7.

Vezano za navodnu povredu čl. 6. st. 2. Konvencije

Što se tiče izjave I-podnositelja da su okolnosti njegovog uhićenja dovele do povrede pretpostavke nevinosti, Sud je primijetio kako gruzijski guverner u svojoj izjavi o borbi protiv korupcije nije izričito spomenuo I-podnositelja. Isto tako, Sud je zaključio kako snimanje i prijenos njegovog uhićenja nije moglo utjecati na njegovo pravo na pošteno suđenje. Stoga je Sud utvrdio kako nije došlo do povrede čl. 6. st. 2. Konvencije.

Vezano za čl. 1. Protokola br. 1.

Sud je primijetio kako su prijenos podnositeljevih dionica te ostale isplate koje je izvršio na ime povrata sredstva, bile posljedica utvrđivanja njegove kaznene odgovornosti. Zakonitost i prikladnost takve sankcije se nisu mogle odvojiti od pitanja je li postupak nagodbe bio pošten. Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako nije došlo do povrede čl. 1. Protokola br. 1.

Vezano za članak 34. Konvencije

U odnosu na korespondenciju između podnositeljeve kćeri i gruzijskog tužiteljstva,

Sud je ustanovio kako neformalna komunikacija između državnog tijela i privatne treće osobe nije relevantni faktor koji može utjecati na ishod postupka pred Sudom. Međutim, Sud je zaključio kako komunikacija sama po sebi nije bila suprotna obvezi države članice koju predviđa čl. 34. Konvencije. Sud je ustanovio kako namjera gruzijskog tužiteljstva nije bila utjecati na podnositelja da povuče zahtjev pred Sudom niti se na bilo koji drugi način miješati u djelotvorno iskorištavanje prava na pojedinačni zahtjev. Slijedom navedenog, Sud je ustvrdio kako Gruzija nije povrijedila prava predviđena čl. 34. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *nagodba u kaznenom postupku*
- *pošteno suđenje*
- *pravo žalbe*
- *pravo na podnošenje zahtjeva Sudu*
- *pretpostavka nevinosti*

ČLANAK 4. PROTOKOLA BR. 7

PRAVO DA SE NE BUDE DVA PUTA SUĐEN ILI KAŽNJEN U ISTOJ STVARI

1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku iste države za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnoga stavka ne sprječavaju ponovno razmatranje slučaja u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom dotične države ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja.

3. Ovaj se članak ne može derogirati na temelju članka 15. Konvencije.

PODIZANJEM NOVE OPTUŽNICE I OSUDOM PODNOSITELJA ZA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA, HRVATSKE SU VLASTI POSTUPALE U SKLADU SA ZAHTJEVIMA KONVENCIJE TE SUKLADNO PREPORUKAMA RAZLIČITIH MEĐUNARODNIH TIJELA

MARGUŠ PROTIV HRVATSKE

*zahtjev broj 4455/10
presuda Velikog vijeća
od 27. svibnja 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Protiv podnositelja zahtjeva 1993. godine bio je pokrenut kazneni postupak zbog kaznenih

djela ubojstva, nanošenja teške tjelesne ozljede, dovođenja u opasnost života i imovine te krađe, koja je počinio kao pripadnik Hrvatske vojske.

Dana 24. rujna 1996. godine donesen je Zakon o općem oprostima prema kojem se primjenjuje opći oprost na sva kaznena djela počinjena u vezi s ratom u Hrvatskoj u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine, osim djela koja predstavljaju teške povrede humanitarnog prava ili ratne zločine, uključujući i kazneno djelo genocida. Nadležni sud obustavio je kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva dana 24. lipnja 1997. godine na temelju Zakona o općem oprostima.

Povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti koji je podnio državni odvjetnik Vrhovni sud je utvrdio povredu članka 3. stavka 2. Zakona o općem oprostima. Naveo je kako je podnositelj počinio radnje kao pripadnik rezervnog sastava ZNG, ali nakon dovršenog dežurstva. Stoga nije postojala bitna veza između inkriminiranih djela s ratom, jer bi u protivnom oprost obuhvatio sva kaznena djela koja bi u razdoblju od 27. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine počinili pripadnici Hrvatske vojske, a to nije bila intencija zakonodavca.

Dana 26. travnja 2006. godine nadležno državno odvjetništvo optužilo je podnositelja za ratne zločine protiv civilnog stanovništva. U postupku pred Županijskim sudom podnositelju je sudilo vijeće od tri suca, od kojih je jedan bio sudac M.K., koji je predsjedao vijećem koje je obustavilo raniji postupak. Na završnom ročištu, za vrijeme izlaganja završnih riječi, podnositelj je udaljen iz sudnice zbog remećenja reda. Njegov je odvjetnik ostao u sudnici i izložio svoju završnu riječ. Presudom od 21. ožujka 2007. podnositelj je osuđen na 14. godina zatvora, s tim da je Vrhovni sud preinačio odluku o kazni i osudio ga na 15 godina zatvora. Ustavna tužba koju je kasnije podnio podnositelj je odbijena.

❖ ODLUKA SUDA

Članak 6. stavak 1.

Odlučujući o podnositeljevom prigovoru da je isti sudac sudjelovao i u postupku koji je okončan 1997. godine i u onome u kojem je proglašen krivim 2007. godine, Sud je utvrdio da u prvom postupku sudac nije donio presudu, te da tijekom tog postupka nije ispitan nijedan dokaz relevantan za utvrđivanje podnositeljeve krivnje. Stoga je Sud ocijenio da ne postoje činjenice koje bi mogle opravdane bojazan o pristranosti suca M.K., niti je podnositelj imao ikakav legitiman razlog za takvu bojazan.

Članak 6. stavak 3.

U pogledu podnositeljevog udaljavanja iz sudnice tijekom izlaganja završnih riječi, Veliko vijeće je u cijelosti poduprlo utvrđenje vijeća kako se u okolnostima kada okrivljenik remeti red u sudnici od raspravnog suda ne može očekivati da ostane pasivan i dopusti takvo ponašanje. Imajući u vidu činjenicu da je podnositelj dva puta upozoren da ne prekida završnu riječ, da je okrivljenikov branitelj ostao u sudnici i izložio svoju završnu riječ, te gledajući postupak kao cjelinu, Sud je zaključio da udaljavanje podnositelja iz sudnice tijekom završnog ročišta nije dovelo u pitanje njegovo pravo na obranu u mjeri nespojivoj sa zahtjevima poštenog suđenja. Stoga je utvrdio da nije došlo do povrede podnositeljevih prava iz članka 6. stavak 1. i 3. Konvencije.

U odnosu na podnositeljev prigovor da mu je dva puta suđeno za isto kazneno djelo

Europski sud je najprije utvrdio da je podnositelju zahtjeva u oba kaznena postupka suđeno za istu stvar. Podnositelj je 1991. godine bio optužen za kaznena djela ubojstva, krađe i uništavanje tuđe imovine. Međutim, u tom kaznenom postupku hrvatski sud nije odlučio o podnositeljevoj krivnji, već ga je pomilovao, primjenjujući odredbe Zakona o općem oprost.

Drugi put podnositelju je suđeno 2006. godine, za isti događaj koji je ovaj put kvalificiran kao kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Davanje oprosta za teška kršenja ljudskih prava sve se više smatra neprihvatljivim u međunarodnom pravu. Iako nijedan međunarodni ugovor izrijeком ne zabranjuje davanje takvih oprosta, dodjeljivanje oprosta za teška kršenja ljudskih prava može biti ograničeno drugim ugovorima kojih je ta država stranka.

Međutim, Sud je istaknuo kako države članice imaju obvezu iz članka 2. (pravo na život) i 3. (zabrana mučenja i nečovječnog postupanja) Konvencije istražiti i procesuirati svako kazneno djelo, posebice ono koje za posljedicu ima smrt ili ozljedu pojedinca. Iako ovaj predmet nije razmatrao pozitivne obveze države iz članka 2. i 3. Konvencije, već pravo podnositelja na primjenu načela *ne bis in idem*, Sud je smatrao kako se ta prava ne mogu sagledavati odvojeno, već kao jedna cjelina. Tako se pravo države da procesuirati ratni zločin (čak i u novoj optužnici i ponovnom suđenju nakon oprosta) mora sagledati kroz njezinu dužnost da zaštiti prava žrtava iz čl. 2. i 3. Konvencije.

Nadalje, Sud je primijetio da se u međunarodnom pravu davanje oprosta za teška kršenja ljudskih prava sve više smatra neprihvatljivim. Iako nijedan međunarodni ugovor izrijeком ne zabranjuje davanje takvih oprosta, dodjeljivanje oprosta za teška kršenja ljudskih prava može biti ograničeno drugim ugovorima kojih je ta država stranka. I različita međunarodna tijela donijela su rezolucije, preporuke i komentare u kojima se načelno

slažu da oprost ne bi trebalo dati onima kojima su počinili teške povrede ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava.

Sud je stoga zaključio da su hrvatske vlasti, podizanjem nove optužnice protiv podnositelja i njegovom osudom za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, postupale u skladu s člancima 2. i 3. Konvencije, kao i sukladno zahtjevima i preporukama drugih međunarodnih mehanizama i instrumenata (detaljno navedeni u presudi).

Zbog toga, sud je zaključio da članka 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju nije primjenjiv u okolnostima ovog predmeta.

KLJUČNE RIJEČI

- *iznimka od načela „ne bis in idem“*
- *ratni zločini*
- *oprost*
- *prava žrtava teških povreda ljudskih prava*
